

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A 6/2022-es számú Polgári Jogegységi
Határozat dilemmái a lehetséges hosszútávú
hatások tükrében**

Kézirat lezárásának dátuma:

2024.05.26

Jelen dolgozat szerzőjeként

n y i l a t k o z o m,

hogy dolgozatom elkészítése során sem a forráskutatáshoz, sem a dolgozat elkészítésének érdemi tartalmát illetően semmilyen mesterséges intelligencia alapú szoftvert nem használtam.

2024.05.26.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. A többségi álláspont.....	4
3. A kisebbségi álláspont	7
4. Jogerő az 1911. évi polgári perrendtartásban.....	11
5. Az érvényesített jog	15
6. A követelés definíciója	19
7. Az elévülés és a többségi határozat.....	23
8. A rendelkezési elv és a perkoncentráció a jogegységi határozat tükrében	27
9. A kisebbségi álláspont megállapítási perekkel kapcsolatos aggodalma	30
10. A Pp. hatásköri szabályainak lehetséges kijátszása a Jogegységi Határozat alapján	32
11. Egy lehetséges gyakorlati példa	33
12. Összegzés, de lege ferenda javaslatok.....	36
Irodalomjegyzék.....	38

1. Bevezetés

Dolgozatom középpontjában a Kúria 2022. december 12. napján kelt 6/2022-es számú Polgári Jogegységi Határozata áll. A döntés tárgya az anyagi jogerő, ezen belül is a res iudicata hatás részkövetelés esetén való érvényesülésének kérdése.

A határozat több okból kifolyólag is érdekes és jelentős. Egy részről, az anyagi jogerő terjedelmét illetően egy eddig, a bírói gyakorlatban világosan nem egységes kérdést kíván rendezni, nevezetesen azt, hogy amennyiben a felperes az őt megillető követelésnek pusztán egy részét kívánja érvényesíteni, akkor az eljárás eredményeként született ítélet anyagi jogereje kiterjed-e a nem érvényesített követelésrészre. Ennek körében elvi a Kúria elvi jelentőségű deklarációkat tesz.

Mindezt azonban különleges kontextusba helyez, hogy a többségi határozat mellett a Határozat tartalmaz egy 14 kúriai bíró által jegyzett különvéleményt, mely a többségi határozattal szinte minden pontban ellentétes álláspontot fogalmaz meg. Hazánk legfőbb bírói testületének e fajta megosztottsága már önmagában is izgalmas, azonban a kisebbségi álláspont felvetései véleményem szerint érdemesek egy mélyebb vizsgálatra a többségi határozat alapján.

Célom a dolgozatban ezen összehasonlítás elvégzése, a magyar jogtörténet perjogi hagyományainak és szabályozásának, a jogirodalom és a tudományos álláspontok, illetve a jelenlegi, tételes perjogi szabályozás alapján. A vizsgálat eredményeként kísérletet teszek az álláspontok árnyalására és további, a Határozat által nem tárgyalt kérdések felvetésére is. Külön fejezetet szentelek a Határozat lényegének a magyar perjogi hagyományok tükrében történő vizsgálatának.

Ezen vizsgálat elvégzésének szükségességét álláspontom szerint mi sem támasztja alá jobban, mint hogy a 2023. júliusában a Polgári Perrendtartásról szóló törvényhez készült kommentár már beemelte a határozatot az ismeretanyagába¹, és a szakirodalomban, bírósági határozatokban is „él” a 6/2022-es számú Polgári Jogegységi Határozat.²

¹ PETRIK Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog I-II. – új Pp. – Kommentár a gyakorlat számára, Perfüggőség, ítélt dolog; Pp. 360. §.

² NAGY Álmos Lukács: Az anyagi jogerőhatás terjedelme, MJ, 2023/9., 546-548. o.

2. A többségi álláspont

Dolgozatom első építőköveként, jelen fejezetben ismertetni kívánom a többségi álláspont lényegét és érvrendszerét. A Kúria mindenekelőtt kiemeli, hogy a kérdés alapja a tisztességes eljáráshoz való jog, utal ennek Alaptörvény általi megalapozottságára és elvi jelentőségére, különös tekintettel arra, hogy a jogérvényesítés egyik korlátja a jogerő, mint eljárási akadály, mely pedig visszavezethető a tisztességes eljáráshoz való jogra.³

A Kúria kifejti, hogy a jogerő intézménye annak biztosítéka, hogy egy jogalkalmazó szerv döntése véglegessé váljon, ezáltal végrehajtható legyen, és a benne foglalt tény és jogkérdések később már ne legyenek vitássá tehetők – vagy amennyiben mégis, annak szigorú, jogilag szabályozott keretrendszer szerint szükséges működnie. A jogerő a jogi eljárásokban három körülménnyel áll kapcsolatban: 1. a jogalkalmazó szerv döntése rendes jogorvoslattal a továbbiakban nem támadható (alaki jogerő), 2. a döntés nem változtatható meg (alaki jogerő), és 3. a döntés végrehajtható.⁴

Az anyagi jogerő, mint perakadály pozitív és negatív hatással bír. Pozitív hatása, hogy a feleket megillető jogok és az őket terhelő kötelezettségek végérvényesen meghatározottá válnak az ítélet által. Ez köti a feleket, a bíróságot, és az egyéb hatóságokat is. A negatív hatás az újabb per, ezáltal az újabb bírói döntés tilalma, vagyis, hogy ugyanazon tényalapból ugyan azon jog iránt a felek és jogutódai újabb pert már nem indíthatnak.⁵

Az érvrendszer lényege annak vizsgálata, hogy „a régi Pp. 229. § (1) bekezdésében és a Pp. 360. § (1) bekezdésében rögzített keresettel érvényesített jog és az ugyanazon jog fordulatok hogyan feleltethetők meg egymásnak”.⁶

A többségi álláspont rögzíti, hogy a keresetben a felperes egy anyagi jogszabály által biztosított (alanyi) jogot kíván érvényesíteni, mely az előadott történeti tények alapján megnyílt és feljogosítja őt valamilyen igény támasztására.⁷ A Pp. megkülönbözteti egymástól a jogviszonyt és az abból eredő keresetet, továbbá az alanyi jogot konstituáló anyagi jogi normát – mely a jogalap –, és magát az alanyi jogot – mely a keresettel érvényesített jog. A keresetlevélben

³ 6/2022. PJEH [20]

⁴ 6/2022. PJEH [21]

⁵ 6/2022. PJEH [26]

⁶ 6/2022. PJEH [30]

⁷ 6/2022. PJEH [31]

előterjesztett kereset tartalmazza az alanyi jogot, az ebből eredő követelésre vonatkozó kereseti kérelmet, valamint a jogot és a kereseti kérelmet megalapozó történeti tényeket.⁸

A Kúria rögzíti a jogi helyzet két megközelítését is.⁹ Az egyik megközelítés lényege, hogy az érvényesített jog nem azonosítható az érvényesített követeléssel, ugyanis a keresettel érvényesített jog kizárólag a követelést megalapozó jogot jelenti, amely jog érvényesítésének útján a fél hozzá kíván jutni a követeléséhez. E nézet szerint ebből az következik, hogy az ítélet jogereje kiterjed a nem érvényesített követelésrészre, ugyanis fennáll mind a fél-, a tény- és a jogazonosság is, tehát érvényesül a res iudicata hatás.

A másik megközelítés értelmében a fél kérelmére megítélt szolgáltatás határozza meg az érvényesített jogot és a jogerő tárgyi terjedelmét. Mivel a bíróság kötve van a kereseti kérelemhez¹⁰, azon túl nem terjeszkedhet, az ítélet is a fél által kérelmezett jogvédelemre terjed ki. Értelmezésem szerint ez az értelmezés annyival tovább kristályosítható, hogy az érvényesített jog és az ahhoz kapcsolódó követelés tehát terjedelmileg igényállapotban megegyezik, és amíg a fél nem meríti ki a követelést, addig az annak alapját képező jogot sem. E nézet szerint ebben az esetben a res iudicata hatás nem érvényesül, tehát nincs akadálya új per indításának.

Képzeljük el, hogy a követelés egy kétdimenziós téren elhelyezkedő kör, az alapjául szolgáló jog pedig egy másik, ezzel megegyező tulajdonságokkal rendelkező kör. A perindítással a két kör közeledik, és akár metszete is keletkezhet. De amennyiben a fél csupán a követelés egy részét érvényesíti, addig a köröknek csupán közös metszete keletkezik – egymást teljesen lefedni csupán a követelés teljes kimerítése esetén fogják, és amíg a két körnek csupán metszete létezik, addig a nincs perindítási akadály a részkövetelés érvényesítésére alapozottan. Ez akkor történik meg, amikor a körök teljesen lefedik egymást, ez jelenti a res iudicata érvényesülését.

A többségi álláspont ennek rögzítését követően elvi érveléssel jelenti ki azt is, hogy a polgári eljárásjog egymással összefüggő szabályrendszerének vizsgálata eredményeként az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének az az értelmezése vezethető le, hogy amennyiben a fél az

⁸ 6/2022. PJEH [32]

⁹ 6/2022. PJEH [34]-[35]

¹⁰ Legalábbis az esetek döntő többségében. A közös tulajdon megszüntetése iránti perekben ez ugyanis nincs így, ezt azonban kizárólag az érdekesség kedvéért kívánom egy lábjegyzet erejéig rögzíteni, a kérdéssel részletesen egyebekben nem fogok foglalkozni. ld. például 1/2017 (IX. 11.) PK vélemény.

anyagi jogból eredő követelésének csupán egy részét érvényesíti, akkor az ítélet jogereje nem terjed ki a nem érvényesített követelésrészre.¹¹

A rendelkezési jogot a többségi vélemény is a magyar polgári eljárás egyik fundamentális alapelveként tárgyalja. Rendelkezési jogának gyakorlásával a felperes választja meg az érvényesíteni kívánt jogot és az ahhoz fűződő jogvédelem terjedelmét és részleteit. A bíróság kötve van a felperes keresetéhez, ezen túl nem terjeszkedhet – de ki kell mérítenie azt. Ezzel együtt is a kereseti kérelem az ítélet határa, korlátja, mind a felek jogviszonya, mind a felperes által kért jogvédelem tekintetében. A többségi álláspont mind ebből arra a következtetésre jut, hogy az anyagi jogerő az ítélethez fűződik, vagyis a bíróság által az ügy érdemében hozott döntéséhez, melynek korlátja a kereseti kérelem.¹²

Mindezen érvelést támasztja alá továbbá a Pp. 358. § (1) bekezdésének idézésével, amely kimondja, hogy a jogerő a határozathoz kötődik, a határozat tartalmát meghatározó jogszabályi rendelkezések pedig azt kívánják meg, hogy az ítéletben foglalt döntésnek ki kell terjednie a perben érvényesített valamennyi kereseti kérelemre, de ezeken nem terjeszkedhet túl. A jogerő tehát a határozathoz kötődik, melynek az elbírált jog éppúgy része, mint a felperest az elbírált jog alapján megillető követelése, annak összecszerűsége is.¹³

Ezt követően az érvelést a többségi álláspont a pertárgy perspektívájából folytatja. Ennek körében kimondja, hogy a per tárgya és az ítélet tárgya között abban az esetben állhat fenn azonosság, amennyiben azonos az érvényesíteni kívánt jog, az ebből eredő követelésre vonatkozó kereseti kérelem, ezen túlmenően pedig azonosak a kereseti kérelmet megalapozó konkrét történeti tények is.¹⁴

A többségi álláspont mellett állást foglaló bírák szót ejtenek az alperes rendelkezési jogának természetéről is. E körben rögzítik, hogy az alperes döntése, hogyan védekezik az ellene indított kereset ellen, előterjeszt-e alaki védekezést, vagy érdemi védekezést, esetleg mindkettőt. Az alperesi védekezéssel kapcsolatban is rögzíti a többségi álláspont, hogy az illeszkedik a felperes keresetéhez. Nagyon érdekes, hogy a többségi vélemény azt is kijelenti, hogy az érdemi vizsgálat követelménye az alperes védekezésére is vonatkozik, tehát az újabb perben mindazzal védekezhethet, amivel a korábbi perben nem védekezett, de azzal már nem, amit a korábbi perben elbírált.

¹¹ 6/2022. PJEH [36]

¹² 6/2022. PJEH [37]

¹³ 6/2022. PJEH [40]

¹⁴ 6/2022. PJEH [43]

Összefoglaló jelleggel az rögzíthető a többségi álláspont érvelésének eredményeként, hogy az anyagi jogerő a felperes kereseti kérelme alapján hozott döntéshez igazodik, ha pedig a perben a fél csupán részkövetelést érvényesít, akkor a döntés anyagi jogereje nem terjed ki a perben nem érvényesített követelésrészre. Ennek kapcsán kimondják azt is, hogy ezzel ellentétes értelmezés álláspontjuk szerint sértene azt az elvet is, hogy az adott döntés érdemi vizsgálat eredményeként szülessen – hiszen úgy terjesztenénk ki az ítélet anyagi jogerejét a fennmaradó követelésrészre, hogy azt bíróság érdemben vizsgálta volna.¹⁵ Ezzel kapcsolatosan egy végrehajthatósági anomália lehetséges felmerülésére is felhívja a figyelmet a többségi álláspont.¹⁶

3. A kisebbségi álláspont

A kisebbségi vélemény érvelésének alapjaként rögzíti, hogy álláspontjuk szerint a Pp. 360. § (1) bekezdése világosan nem általánosságban az ítélethez, hanem a keresettel és a beszámítással érvényesített jog tárgyában hozott ítélethez kapcsolja az új kereset indításának tilalmát, valamint az ítéletben már elbírált jog újbóli vitássá tételét. A kereset felöleli a keresettel érvényesített (érvényesíteni kívánt) jogot, a belőle eredő kereseti kérelmet, továbbá e jogot és kérelmet megalapozó történeti tényeket, a bíróság pedig kötve van a joghoz, illetve a kérelemhez. A tényekhez csupán részben, mert bár hivatalbóli bizonyítást a bíróság nem folytathat le, érdemi döntése során figyelembe vehet olyan tényeket is, melyekre a felek nem hivatkoztak.¹⁷

A kisebbségi vélemény leszögezi, hogy a keresettel érvényesített jog és a kereseti kérelem a kereset elemei, de nem azonosak egymással. Az érvényesített jogot a kereset tárgyaként, a kereseti kérelmet pedig a kereset tartalmaként azonosítják.

A kisebbségben lévő bírák rögzítik azt is, hogy a bíróságnak lehetősége van a keresettel érvényesített jog fennállását közbenső ítélettel megállapítani. Az anyagi jogerőhatás az érvényesített jog tárgyában hozott érdemi döntéshez kapcsolódik, és a közbenső ítélet álláspontjuk szerint pontosan azért rendelkezik anyagi jogerővel, mert abban a bíróság elbírálja az érvényesített jogot. Tehát az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme szempontjából nem a kereseti kérelem azonossága, hanem a keresettel érvényesített jog azonossága a döntő.¹⁸

¹⁵ 6/2022. PJEH [47]

¹⁶ 6/2022. PJEH [46]

¹⁷ 6/2022 PJEH. [58]

¹⁸ 6/2022 PJEH. [59]

Ezt követően úgy vélekednek, hogy a többségi álláspont a követelés nem definiált fogalmát alkalmazva juttat arra a következtetésre, hogy a Pp. 360. § (1) bekezdése az anyagi jogerőt az érvényesített jog elbírálásával szemben az ítélethez kapcsolja. Álláspontjuk szerint a követelés alapvetően anyagi jogi fogalom, ezen túlmenően a követelés az alanyi jog által meghatározott kötelezettség teljesítése követelésének joga. Emellett azt is rögzítik, hogy a Pp., bár számtalan helyen alkalmazza a követelés fogalmát, egyszer sem definiálja.

Leszögezik azt is, hogy a követelés fogalma álláspontjuk szerint magában foglalja a keresettel érvényesített jogot és a kereseti kérelmet is, kiterjed továbbá az anyagi jogi norma által meghatározott tényállást egyedi esetben megvalósító történeti tényekre is. A követelés és a kereset fogalma egybeesik annyiban, hogy a kereset az igény állapotba került alanyi jogból fakadó követelés érvényesítésének eljárásjogi eszköze. Mindebből az következik, hogy amennyiben az alanyi jog alapján érvényesíthető követelés egy részét elbírálják, az értelemszerűen magában kell, hogy foglalja az érvényesített jogot, ugyanakkor természetesen csupán az érvényesített követelésrészre terjed ki.

A kisebbségben lévő bírák szerint tehát a követelésrész elbírálásával az érvényesíteni kívánt jog elbírálása egyértelműen megtörténik. Ennek körében azonban azt is rögzítik, hogy álláspontjuk szerint maga a követelés ilyen módon nem szűnik meg, csupán megszűnik annak igény állapota, tehát naturalis obligatio állapotba kerül, így bírósági úton többé nem érvényesíthető.¹⁹ E körben azt is leszögezik, hogy a Bszi. szabályozásának értelmében a bíróságok feladata a vitássá tett vagy megsértett jogról való végleges döntés.²⁰

Fontos kiemelni azt is, hogy álláspontjuk szerint az érvényesített jog nem általánosságban, absztrakt módon értelmezendő a konkrét perekben, hanem oly módon, ahogyan a perbeli követelés alapjául felhozott tények azt meghatározzák: „Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmét meghatározó elemek (tény- és jogazonosság) nem választhatók szét: a jog- és tényazonosság egymásra rávilágító részei elválaszthatatlan egységben fejezik ki a kereset tárgyat, a jogi tényeken alapuló jogot.”.

Álláspontjuk kifejtését a kisebbségben lévő bírák a rendelkezési elv vizsgálatával folytatják. A rendelkezési elvből fakadóan teljeskörűen a fél döntésének eredménye, hogy a követelését milyen részben kívánja érvényesíteni. Amennyiben részkövetelést érvényesít, a felperes döntésének eredménye az, hogy a bíróság is csupán a követelés egy részét bírálja el – hiszen a

¹⁹ U.o.

²⁰ 6/2022. PJEH [61]

bíróság kötve van a felperes kérelméhez. Úgy látják, hogy „a felperes nem attól van elzárva, hogy bírósághoz fordulhasson, hanem annak egyik – a saját döntésének következménye szerinti – módjától [...]”.²¹

Ezen túlmenően felhívják a figyelmet, hogy a többségi határozat a perek elhúzódásának okozója, (hiszen több per időben összességében bizonyosan hosszabb ideig tart), így nő a bizonytalan jogi helyzet időtartama.

A továbbiakban kifejtik, hogy álláspontjuk szerint a Határozat ajtót nyit az illetékszabályok kikerülésének, a próbaperek indítása veszélyének, a Pp. hatásköri- és illetékességi szabályai kijátszásnak, továbbá kiüresedhetnek a rendkívüli perorvoslatok korlátai is²², mely kiüresedést felvetik a perfüggőség szabályaival kapcsolatosan is.²³

Részletesen körülírják a megállapítási kereseti kérelem eljárásjogi korlátainak megkerülésére vonatkozó aggályukat. Álláspontjuk szerint „a részkövetelés érvényesítése a formálisan nem ütközik a megállapítási kereseti kérelem korlátaiba, valójában – céljában – azonban megállapítási kereseti kérelemként funkcionál,” és mint ilyen, ellentétes a jogalkotó céljával.²⁴ Bírósági kapacitást köt le, költséget is jelent, de nem eredményezi a vita végleges rendezését, így tehát ellentétes az Alaptörvényben rögzített józan ész, a közjó és a gazdaságosság követelményeivel is. A megállapítási kereseti kérelem éppen ezen okokból szorul korlátok közé. Így tehát meglátásuk szerint a Határozat alapján történő részkövetelés érvényesítés csupán látszólag irányul marasztalásra, valójában ezek bújtatott megállapítási perek.

További jelentős felvetés a kisebbségi álláspont részéről az, hogy a többségi vélemény érvelésében nem kristályosodik ki egyértelműen, hogy az állásfoglalás általános jelleggel, valamennyi magánjogi követelés tekintetében állást foglal, vagy kizárólag a vagyoni jogi, egyenlő és lejárt követelésekre vonatkozik.²⁵ Meglátásom szerint a kérdésfelvetés jogos, valóban szerencsésebb lett volna, ha a többségi álláspont deklarálna, hogy pontosan mely csoportokra kell a határozatot alkalmazni. Az érvelésből azonban véleményem szerint elégségesen kitűnik, hogy a határozat a vagyoni jogi jellegű, pénzben kifejezhető követelésekre vonatkozik, többek között azon okból, hogy következetesen összegekről, mértékekről sző gondolatokat. Ebből kifolyólag dolgozatomban ezt részletesen nem kívánom vizsgálni, ugyanis

²¹ 6/2022. PJEH [61]

²² 6/2022. PJEH [63]

²³ 6/2022. PJEH [65]

²⁴ 6/2022. PJEH [62]

²⁵ 6/2022. PJEH [66]

az, hogy az egyes magánjogi jellegű követelések vonatkozásában halmazonként mit jelent a követelés, és ezek a követelések esetleg milyen módon bonthatók részekre, már önmagában kitenne egy teljes dolgozatot, jelen írásban pedig nem erre vállalkozok.

A kisebbségi vélemény a jogi probléma szempontjából úgy ítéli meg, hogy a többségi álláspont által alkalmazott uniós jogi alapú érvek sem támasztják alá a határozatot. Ennek ellenére rögzítik, hogy mégis van jelentőségük, ugyanis az uniós jogforrások által nem szabályozott kérdésekben a tagállami eljárási autonómia elve érvényesül, ezeknek pedig meg kell felelniük az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének. Felvetik, hogy „felmerülhet az egymásnak ellentmondó határozatok meghozatalának a veszélye határon átnyúló viszonylatban is, például azért, mert az alperes lakóhelyének megváltozása folytán a később indított perben más tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal. Ez ellentétes azzal a célkitűzéssel, amely szerint az igazságszolgáltatás harmonikus működése érdekében biztosítani kell, hogy a különböző tagállamokban ne hozzanak egymással összeegyeztethetetlen határozatokat.”²⁶

Végül leszögezik, hogy álláspontjuk szerint a többségi határozat alapjogi aggályokat is felvet, ugyanis oly módon védi a felperes jogait, hogy nem biztosít ezzel egyenértékű jogvédelmet az alperesnek. E körben említik meg azt is, hogy más államok jogrendjében törvényi szabályok rendezik a részkereset előterjesztésével kapcsolatos szabályokat, így a felek egyenjogúságát és a fegyveregyenlőség elvét is tiszteletben tartó eljárási garanciákat; az alperes védekezéshez való jogát; a részkeresethez szorosan kapcsolódó eljárási jogintézményeket, ezzel szemben ezt a lehetőséget a többségi határozat csupán bírói jogértelmezéssel, eljárási garanciák nélkül teremti meg.²⁷

Véleményük zárásaként úgy fogalmazznak, hogy az anyagi jogerő többségi határozat általi „[...] jogértelmezése ebben olyan fordulatot hozott, amely – ilyen tartalmú jogalkotói szándék fennállása esetén – csak jogalkotással lenne megvalósítható, ennek során számba véve és szabályozva a módosítás valamennyi dogmatikai és gyakorlati következményét.”²⁸

²⁶ 6/2022. PJEH [68]

²⁷ 6/2022. PJEH [69]

²⁸ 6/2022. PJEH [70]

4. Jogerő az 1911. évi polgári perrendtartásban

Vizsgálatom megfelelő elvégzéséhez nélkülözhetetlennek tartom röviden áttekinteni azt, hogy a modern időkben a magyar polgári eljárásjog hogyan viszonyult az anyagi jogerő intézményéhez és a követelések (szándékos) részekben történő érvényesítéséhez.

A Plósz Sándor nevéhez fűződő 1911. évi polgári perrendtartás a magyar perjog történetének egyik kiemelkedő mérföldköve. A munka jelentős modernizációt hozott a magyar polgári eljárásjogban, de tágabb perspektívába helyezve az egész magyar jogfejlődésre és jogrendszerre mély hatást gyakorolt, így álláspontom szerint vizsgálatom tárgyát tekintve megkerülhetetlen, hogy a jogerőre vonatkozóan megvizsgáljam a törvény vonatkozó rendelkezéseit, továbbá ennek jogirodalmi vetületeit. Ennek körében szintén fontos vizsgálni a törvénycikk indokolását is, mely bevilágítást enged a normaszöveg sorai mögött rejlő megfontolásokra, motivációkra.

A törvénycikk megszületésének hátterében a magyar polgári eljárásjog modernizációjának igénye állt. Az írásbeliségen és kötött bizonyítási szabályokon alapuló polgári eljárásjog a XIX. század végére elavulttá vált, így a képviselőház 1880-ban arra utasította a kormányt, hogy készíttesse el a szóbeliségen és közvetlenségen alapuló polgári perrend végleges javaslatát. Ezzel az akkori igazságügy-miniszter Plósz Sándort és Emmer Kornélt bízta meg. A javaslat több évtizeden át tartó politikai és szakmai vitasorozatot indított, mely folyamatot más belpolitikai tényezők tovább bonyolítottak, míg végül 1911. január 8-án a törvény szentesítésre került, kihirdették, hatályba lépése azonban 1915. január 1-ig váratott magára.²⁹

A normaszövegben a 411.- § rendelkezik elsődlegesen a jogerő terjedelméről, bár más jogszabályhelyeken is feltűnik a jogintézmény. A 411. § értelmében az *„ügy érdemében hozott ítélet csak annyiban válik jogerőssé, a mennyiben a keresettel érvényesített jog iránt határoz. Ez a rendelkezés nem zárja ki a határozat szükségképeni következményeinek jogerőre emelkedését.”*

A törvénycikk értelmében tehát az ítélet vált jogerőssé, tartalmát tekintve azonban a keresettel érvényesített jogról való döntés emelkedik jogerőre. A keresettel érvényesített jog fogalmát a dolgozat egy ezt követő fejezetében vizsgálni fogom, így ennek elemzését abban a fejezetben kívánom elvégezni.

²⁹ Dr. KENGyel Miklós: A magyar polgári perjog száz éve - az 1911. évi polgári perrendtartás, MJ, 2011/6., 321-322. o.

A törvénycikk jogerőre vonatkozó rendelkezéseinek megértésével kapcsolatosan jelentős segítségünkre van a törvénycikk indokolása. A jogszabályhelyhez fűzött indokolás rögzíti, hogy a jogerő intézménye a magánjog és a perjog határmezsgyéjén helyezkedik el, szorosan kapcsolódik azonban a perjogi intézményekhez. Az indokolás megkülönbözteti továbbá az anyagi és az alaki jogerő fogalmát. E helyütt, mivel dolgozatom fő tárgya az anyagi jogerő terjedelme, csupán az indokolás erre vonatkozó gondolatait ismertetem.

Az anyagi jogerő az indokolása szerint a határozat „tartalmának irányadó voltát jelenti.” E körben két fő kérdéskört jelöl meg, vagyis, hogy a jogerő *mire*, és *kikre* terjed ki. Mint a korabeli jogalkotó kijelenti, a javaslat a jogerő tárgyi terjedelmével foglalkozik, mindezt azzal alátámasztva, hogy a jogerő anyagi oldala túl mélyen nyúlik bele a magánjogba ahhoz, hogy az e polgári eljárásjogi kódex keretein belül szabályozható legyen. A 411. § értelmében anyagi jogerővel csupán azok az ítéletek rendelkeznek, melyek az ügy érdemében az érvényesített jog tárgyában határoznak, ez pedig gátat szab annak, hogy az eldöntött jog ismét polgári per tárgyává váljon („*csak ily ítélet zárja ki azt, hogy az eldöntött jog ismételten érvényesíttessék*”).

Tovább fejtve azonban a normaszöveg tartalmát, az indokolás értelmében, amennyiben a bíróság nem az ügy érdemében határozat, hanem a felperes keresetét valamilyen pergátló kifogás, vagy más alaki okból kerül elutasításra, a jog érvényesítését az ilyen döntés nem akadályozza, ugyanis annak nem tárgya az érvényesíteni kívánt jog. Meg kívánom jegyezni, hogy ez a jelenleg hatályos Polgári Perrendtartás szabályai értelmében napjainkban is így működik.

A jogerő vonatkozásában érdekes továbbá, hogy a törvénycikk 412. §-ban rögzített elv értelmében olyan ellenkövetelés, amely beszámításra kerül az ítéletben, a beszámítás erejéig újabban nem érvényesíthető. Másképpen fogalmazva: *beszámítás esetén a törvénycikk a döntés anyagi jogerejét nem terjesztette ki a beszámítással nem érvényesített követelésrészre.* Értelmezésem szerint ebből az következik, hogy a beszámítással nem érvényesített követelésrész vonatkozásában újabb per volt indítható, mely értelmezést meg is erősíti az indokolás 412. §-hoz fűzött megjegyzése („*az a körülmény, hogy a beszámítási kifogás elutasított azért, mert a bíróság a beszámíttatni kért követelést nem találta fennállónak, nem zárja ki azt, hogy az alperes ezt a követelést keresettel érvényesíthesse*”).

Ehhez képest a jelenleg hatályos Pp. 360. § (1) bekezdése már precízebben fogalmaz, és az „ellenkövetelés fennállta tekintetében érdemben elbírált beszámítással érvényesített jog”

fordulatot alkalmazza, tehát ez ma már – legalábbis látszólag – nincs így. E kérdéskört is az érvényesített joggal foglalkozó fejezetben kívánom részletesen vizsgálni.

A rendelkezésben nagyon érdekes a „szükségképeni következmény” fogalma is, véleményem szerint ennek górcső alá vétele szintén mellőzhetetlen. A definíció megértésében az indokolás jelen esetben is nagy segítségünkre van, ugyanis példákkal írja körül, hogy mik lehetnek a határozat szükségképeni következményei: ha például egy dolog tulajdonát a bíróság a felperesnek ítéli meg, ugyanaz a dolog nem lehet az alperes tulajdona utóbb – legalábbis ugyanazon jogcímen (tehát ugyanazon érvényesített jog alapján) indított jogvita eredményeképpen – nem lehet.

Dolgozatom vizsgálati tárgya – vagyis a követelésrész érvényesítésének anyagi jogerőre gyakorolt hatása – szempontjából azonban ennél is nagyobb jelentőséggel bír az indokolás által rögzített második példa: amennyiben a felperes pénzkövetelését a bíróság elutasította, ugyanazon a címen már nem követelheti már a korábban érvényesített követelésnek a részét sem, ugyanis, ha követelése részben fennállna, akkor azt a bírónak a korábbi perben meg kellett volna ítélnie.

Véleményem szerint az indokolás e helyen egy olyan esetet feltételez, amikor a felperes összecszerűen az őt megillető teljes követelésre igényt tartott, azonban a bíróság – valamilyen okból, a per eredményeképpen – annak csupán egy részét ítélte meg. Ez esetben tehát nem arról van szó, hogy a felperes szándékosan részkövetelést érvényesít, hanem a részkövetelés érvényesülése a polgári per, és így a bíróság döntésének eredménye. Ennek helytállósága a napjaink perjogi viszonyai között sem kérdőjelezhető meg.

E problémakörhöz kapcsolható a Plósz-féle Pp. 7. §-a, mely kimondja, hogy amennyiben „valamely követelést csak részben perelnek be, az érték megállapításában a fennálló egész követelés értéke irányadó [...]”. Ebből az tűnik kikristályosodni, hogy a törvénycikk perjogi felfogásában a bíróság szemlélete még eltért a maitól, ugyanis úgy tűnik, hogy a bírói fórum sokkal inkább az okiratokhoz volt kötve, mint a felperes kérelméhez – legalábbis a követelés összecszerűségét illetően.

A törvényszöveg és az indokolás alapján álláspontom szerint a következő konklúzió vonható le: sem a normaszöveg, sem az indokolás nem rendelkezik közvetlenül a jogerő terjedelméről abban az esetben, amikor a felperes saját belátása szerint csupán követelésének egy részét érvényesíti. Az előző bekezdésben hivatkozott 7. § csupán annyit rögzít, hogy bíróságnak

figyelembe kell vennie a felperes által nem kérelmezett követelésrészt is, kivéve a még le nem járt részt.

Nem tűnik ki közvetlenül az sem, hogy az érvényesített jogot olyan értelemben részekre bonthatónak tekinti-e, mint ahogyan azt a dolgozatom tárgyát képező határozat többségi álláspontja teszi. Az azonban látható, hogy a követelés részekben történő érvényesíthetősége kiolvasható a 412. §-ból, ugyanis az ebben foglalt rendelkezés azt jelenti, hogy a beszámítással érvényesített követelésrész tárgyában hozott ítélet anyagi jogereje nem zárja ki azt, hogy az előzményper alperese egy új perben – immár, mint felperes – a fennmaradó rész iránt rendes polgári pert indíthasson.

Véleményem szerint azonban ennél nagyobb súlyú az, hogy a 411. § a „keresettel érvényesített jog” tárgyában hozott határozathoz köti az anyagi jogerőhatást. Ebből pedig meglátásom szerint az következik, hogy az érvényesített jogot a törvénycikk nem tartotta részekre bonthatónak, a beszámítással kapcsolatos alperesi perindítás lehetősége a fennmaradó részre pedig pusztán látszólagos – hiszen ez esetben az érvényesített jog azonossága feltételezhető.

A beszámítás kapcsán a 389. § értelmében fennállhat az az eset, amikor az alperes olyan követelését kívánja a felperessel szemben beszámítással érvényesíteni, amely nincs összefüggésben a kereseti követeléssel.³⁰ A 412. § értelmében – tekintettel arra, hogy beszámításról van szó –, amennyiben a beszámítás erején túl az alperesnek marad követelése e jogviszonyból a felperessel szemben, úgy tűnik, nincs akadálya annak, hogy ezt egy új perben érvényesítse. Ilyenkor azonban azért nem merülhet fel a *res iudicata*, mert az érvényesített jog – az eltérő jogviszonyokból fakadóan – különböző.

A követelés részletekben történő érvényesíthetősége tehát a normaszöveg és az indokolás alapján lehetséges az előbb részletezett esetkörben. Ebből azonban véleményem szerint nem vonható le alappal az a következtetés, hogy a felperesnek e lehetősége fennáll szándékosan csupán részkövetelést érvényesítve is – ez pedig a 7. §-t is figyelembe véve még nyomatékosabbnak tűnik.

Annál is inkább alátámaszthatónak tartom ezt a szükségképpeni következmények fogalma alá rendelve: amennyiben a felperes tudatosan, szándékosan csupán az őt megillető követelésnek egy része iránt indít polgári pert, az ez alapján hozott ítélet szükségképpeni következménye

³⁰ 1911. évi I. törvénycikk 389. § „Ha az alperes beszámítási kifogáskép oly ellenkövetelést érvényesít, a mely a kereseti követeléssel összefüggésben nincs, és ha az ellenkövetelés eldöntése a tárgyalás elhalasztását tenné szükségessé, a bíróság a felperes kérelmére a kereseti követelés felől részítéletet hozhat. [...]”

lehet az, hogy az ítélet anyagi jogereje kiterjed a nem érvényesített követelésrészre, hiszen az érvényesíteni kívánt jog tárgyában érdemi döntés született. Az indokolás pedig világosan rögzíti, hogy a res iudicata figyelembe vétele a bíróságnak hivatalbóli feladata.³¹

E megállapításomat tovább erősítheti a jogalkotó 7. §-hoz fűzött indokolása, mely így fogalmaz: „Nehogy a hitelező követelésének felosztásával és részletekben érvényesítésével a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyet a járásbíróság elé vihesse, a javaslat szerint a részben való perlésnél a még ki nem elégitett egész követelésnek lejárt része irányadó a hatáskör megállapításában. Nem engedhető meg, hogy a felperes a törvényes intézkedések kijátszásával az alperes sérelmére válaszssa meg a bíróságot, esetleg lehetetlenné tegye a felebbezést vagy felülvizsgálatot, vagy kieszközölje az előzetes végrehajthatóságot. [...]”. E helyen tehát az indokolás kategorikusan rögzíti, hogy a bíróság pontosan a felperes szándékos követelés feldarabolását, és ezzel a szabályok kijátszását megelőzendő köteles a követelés összecszerúságát az okiratok alapján megállapítani, így pedig köteles figyelembe venni a felperes által esetleg nem kért követelésrészt is.

Mindaz tehát megállapítható a normaszöveg és az indokolás alapján, hogy a Plósz-féle Pp. keretei között a felet megillető követelés több részben történő érvényesítése bár elképzelhető volt, szabályozási rendszerével ennek szándékos módozatát kifejezetten tiltani kívánta.

5. Az érvényesített jog

Ahogy a bevezetésben ismertettem, a többségi és a kisebbségi vélemény közötti különbség az anyagi jogerő terjedelmének vonatkozásában annak köszönhető, hogy – mint ahogyan azt a kisebbségi álláspont összefoglalja: „*a többségi határozat szerint az anyagi jogerő magához az ítélethez, a kereseti kérelemről hozott döntéshez, a követelés elbírálásához – annak összecszerúságához – kapcsolódik.*”³² Véleményem szerint nem mellékes, hogy a kisebbségi vélemény meglátása szerint a *döntéshez, a követelés elbírálásához*, vagy annak *összecszerúságához* fűzi a többségi határozat az anyagi jogerőt, továbbá az sem világos, hogy a kisebbségi vélemény ezt konjunktív, vagy diszjunktív kapcsolatban látja-e a többségi határozatban. A kisebbségi álláspont egy erre utaló félmondattal ezt talán feloldhatta volna, a fő sarokpont azonban az, hogy a kisebbség álláspont szerint az *anyagi jogerő a keresettel érvényesített joghoz kapcsolódik.*

³¹ 1911. évi I. törvény cikk indokolása a polgári perrendtartásról 411. §

³² 6/2022 PJEH [57]

Látják mindezt a Pp. 360. § (1) bekezdése fényében, mely értelmezésük szerint „a keresettel és a(z érdemben elbírált) beszámítással *érvényesített jog tárgyában* hozott ítélethez kapcsolja az új kereset indításának tilalmát, valamint az ítéletben *már elbírált jog* vitássá tételét.”³³ Ezt követően a kisebbségi véleményben kifejtik, hogy az érvényesített jog a Pp. pertárgyfogalmának egyik eleme, továbbá, hogy a keresettel érvényesített jog és a kereseti kérelem a kereset elemei, de ezek egymással nem azonosak, ugyanis az érvényesített jog a kereset tárgya, a kereseti kérelem pedig a kereset tartalma.

Az érvelés kiemelt eleme a közbenső ítélet anyagi jogerejének vizsgálata, melynek kapcsán így fogalmaz a határozat: „az anyagi jogerőhatás az érvényesített jog tárgyában hozott érdemi döntéshez kapcsolódik: a közbenső ítélet éppen azért rendelkezik anyagi jogerővel, mert abban a bíróság elbírálja az érvényesített jogot. Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme szempontjából így nem a kereseti kérelem azonossága, hanem a keresettel érvényesített jog azonossága a döntő.”³⁴

A *minore ad maius* következtetés alapján az én megértésem szerint a kisebbségi álláspont ezen analógia alapján vezeti le, hogy a közbenső ítélet anyagi jogerejével azonosan a rendes ítélet anyagi jogereje szintén az érvényesített jog azonosságára (*is*) épül, ehhez kapcsolódik a *res iudicata* hatás, a lényege pedig éppen az, hogy az érvényesített jogról döntést hoz a bíróság. Véleményem szerint világosabb volna a kisebbségi álláspont érvelése, ha ezt *expressis verbis* rögzítik, így az erről való gondolkodás is biztosabb mederben folyhatna.

Fontos e helyütt felvetni a Pp. perújítási szabályait, melyek az anyagi jogerőhatás (jogi hibából eredő) feltörésének lehetőségeit írják körül. E szabályok közt a Pp. 393. § d) pontja szerint perújításnak van helye, ha a perben hozott ítéletet megelőzően ugyanarra a jogra nézve már korábban jogerős ítéletet hoztak. A normaszöveg „ugyanarra a jogra nézve” fordulata meglátásom szerint arra enged következtetni, hogy ez a keresettel érvényesített jogra utal, vagyis az anyagi jogerőhatás ezen érvényesített joghoz kapcsolódik.

Mindenekelőtt azonban fontos azt is megemlíteni, hogy a Pp. az értelmező rendelkezések között maga is meghatározza az érvényesített jog fogalmát akképpen, hogy a keresettel érvényesített jog az az alanyi jog, amelynek érvényesítését anyagi jogi jogszabály biztosítja.³⁵

³³ Határozat [58]

³⁴ u.o.

³⁵ Pp. 7. § (1) 11.

Az érvényesített jog dogmatikájához kapcsolódóan érdekességgé röviden ki kívánok térni a Brüsszel Ia. rendelet nyelvi változatainak különlegességére ennek vonatkozásában. A perfüggőség szabályai körében a 9. szakasz. 29. cikk (1) bekezdése a magyar nyelvi változatban 'azonos jogalap' szókapcsolatot tartalmaz, az angol nyelvű változat 'same cause of action' – mely szinte teljesen megegyezik a magyar fordulattal –, a francia a „tárgy és a jogalap” ('le même objet et la même cause'), a német pedig "igény" ('desselben Anspruchs') szófordulatot tartalmazza.

Ezt az Európai Unió Bírósága feloldotta, és pontosította, e körben pedig kimondta, hogy az eljárás „tárgya” a kérelem céljával azonosítandó. A magyar perjogi gondolkodásban ezzel „érvényesíteni kívánt” jog egyeztethető.³⁶ Az érvényesített jog definíciója már a Plósz-féle polgári eljárási kódexben is számos helyen feltűnik, és következetesen alkalmazott, szerves eleme a törvénycikknek.³⁷

Szintén ide kapcsolódó definíció a jogalap, mely a Pp. meghatározása szerint az az anyagi jogi jogszabályi rendelkezés, amely az alanyi jogot közvetlenül keletkeztető tényeket meghatározza és annak alapján az igény támasztására feljogosít.³⁸

Lugosi József vizsgálatának eredményeként az érvényesített jog kapcsán leszögezi, hogy az érvényesített jog a bírói gyakorlatban általában jogalap, illetve jogcím is. „Az érvényesíteni kívánt jog megjelenése másrészt a hazai bírói gyakorlatban, a bírósági határozatokban is megfigyelhető, akár a felperes által megjelölt jogalapként, akár a bíróság által a felek közötti jogviszonyt meghatározó tények és azok bizonyítékai alapján irányadónak tekinthető jogszabályként, ha azt a felperes tévesen vagy helytelenül jelölte meg. A keresetben érvényesített jog az esetek döntő többségében megegyezik a keresettel érvényesített vagy érvényesíteni kívánt, rendszerint (magán)joggal.”³⁹ A Határozat többségi álláspontja szintén ismerteti az érvényesített jogra vonatkozó két szemléletet.

Az egyik szerint az érvényesített követelés maga a követelés alapjául szolgáló jog, e jogot kívánja a fél érvényesíteni és így a keresete szerinti követeléséhez hozzájutni. Ez alapján pedig az érvényesített jog nem azonosítható az érvényesített követeléssel. Így részkövetelés érvényesítése esetén az ítélet jogereje kiterjed a többletre, azaz a korábban nem érvényesített

³⁶ SIMON Károly László: A Perfüggőség az átdolgozott Brüsszel I. rendeletben, KD, 2016/9. 1105. o.

³⁷ 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról 186. §, 187. §, 188. §, 189. §, 269. §, 411. §, 439. §

³⁸ Pp. 7. § (1) 8.

³⁹ LUGOSI József: A keresettel érvényesített jog, MJ, 2018/3., 148. o.

követelésrészre is, mindezt erősíti a fél- a tény- és a jogazonosság fennállása esetén lévő tilalom is.⁴⁰

A másik nézet értelmében az érvényesített jogot és a jogerő tárgyi terjedelmét a fél kérelmére meghatározott szolgáltatás határozza meg. A bíróság nem terjeszkedhet túl a kereseti kérelmen, tehát az ítélet jogereje is csak a fél által kérelmezett jogvédelem tárgyára, az érvényesített jogra és az azt megalapozó tényekre terjed ki, így az anyagi jogerő hatása kizárólag ennek elbírálásához fűződik. A gondolatot tovább fűzve, amennyiben a fél az anyagi jogból eredő követelésének csupán egy részét érvényesíti, úgy a korábban folyt eljárásban született ítélet jogereje nem zárja ki az új eljárás megindítását a még nem érvényesített követelésrész vonatkozásában.⁴¹

A többségi álláspont megállapítja, hogy az érvényesített jog nem azonosítható az érvényesített követeléssel. Az érvényesített jog azonban mégis több, a kereset egyik eleme, a kereseti kérelem és a tényalap mellett: ezek közül kiemelkedik, és mint a kereset központi eleme van jelen.⁴²

Abban sem látszik vita, hogy az érvényesített követelés az érvényesített joghoz tartozik,⁴³ ezt ölelik körül a keresetben a tények és a jogi érvelés, tehát meglátásom szerint ezek a fogalmak a polgári jogi igényérvényesítésben egymás mellett teljes szimbiózisban létező – és *egymás nélkül létezni nem képes* – fogalmak.

A fő vita a többségi és a kisebbségi álláspontot képviselő bírák között meglátásom szerint abban látszik, hogy az érvényesíteni kívánt jogot mennyire tartják oszthatónak abban az értelemben, amilyenben a követelés is osztható a perbeli érvényesítés során. A többségi határozat értelmében osztható, és a döntés anyagi jogereje a döntéshez kapcsolódik, melynek alapja a részkövetelés, következésképpen a döntés jogereje sem terjedhet ezen túl. A kisebbségben lévő bírák nézete szerint pedig az érvényesíteni kívánt jog oszthatatlan, annak érvényesítése csak és kizárólag egyben lehetséges. Az oszthatatlan jog egy – összegét tekintve – tetszőlegesen osztható követelést alapoz meg. A döntés tehát valóban a részköveteléshez kapcsolódik, azonban a jog oszthatatlansága miatt a jogot teljes egészében lefedi. Azt a kisebbségi álláspont sem vitatja, hogy a fennmaradó követelésrész – mint igény – fennmarad, csupán bírói úton azt nem tartja érvényesíthetőnek.

⁴⁰ 6/2022 PJEH [34]

⁴¹ 6/2022 PJEH [35]

⁴² BRAUN Péter: A kettős érvényesíteni kívánt jog a polgári perben, JK, 2021/3. 113. o.

⁴³ PARLAGI Mátyás: Az érvényesíteni kívánt jog elbírálása, különös figyelemmel a Polgári Perrendtartás alapelveire, MJ, 2013/4. 225. o

A vita alapja tovább mélyedve a Pp. 360. § (1) bekezdésében rögzített „érvényesített jog tárgyában hozott ítélet anyagi jogereje” fordulat különböző megközelítésén alapul. A többségi álláspont ugyanis az „ítélet” a kulcs, ezt pedig még inkább alátámasztottnak látják a Pp. 358. § (1) bekezdése alapján, melynek értelmében a jogerő a határozathoz kapcsolódik.⁴⁴ A kisebbségi álláspont pedig az érvényesített jogot látja ebben a pozícióban, érvelésük szerint „a Pp. 360. § (1) bekezdése nem általában az ítélethez, hanem a keresettel és a(z) érdemben elbírált beszámítással érvényesített jog tárgyában hozott ítélethez kapcsolja az új kereset indításának tilalmát”.⁴⁵

Mindezt összegezve véleményem szerint az érvényesített jog dogmatikáját vizsgálva a két álláspont között egyik javára sem lehetséges eldönteni a mérleg nyelvét. Mindazonáltal a többségi álláspont által végigvezetett anyagi jogi érvelés a követelés és az érvényesített jog tulajdonképpen két, egymást az érvényesítés függvényében metsző kör, halmaz, és csupán annyiban iktatják ki a másikat – tehát érvényesül a *res iudicata* hatás – amennyiben fedik egymást.

Mindemellett ismételten és határozottan rögzíteni kívánom, hogy e dolgozatommal nem is szeretnék érvelni egyik álláspont mellett, illetve ellen sem. Sokkal inkább a Határozat által kinyitni látszó ajtók mögé szeretnék bepillantani, és a Határozat által megválaszolatlanak tűnő kérdésekre kívánok rámutatni.

6. A követelés definíciója

Ahogy arról már röviden említést tettem, a kisebbségi álláspont rögzíti, hogy a többségi határozat érvelése az anyagi jogerőhatást illetően alapvetően álláspontjuk szerint azért nem áll stabil lábakon, mert a követelés nem definiált fogalmát alkalmazva jut arra a következtetésre, hogy az anyagi jogerőhatást *nem* az érvényesített jog elbírálásához kapcsolja.⁴⁶

Ezt követően a többségi határozattól eltérő álláspontot képviselő bírák körül járják a követelés fogalmát. E körben rögzítik, hogy a követelés *anyagi jogi fogalom*, továbbá, hogy a követelés az alanyi jog által meghatározott kötelezettség teljesítése követelésének joga. Felsorolják, hogy a Pp. mely jogszabályhelyeken alkalmazza a követelés – Pp. értelmező rendelkezései között

⁴⁴ 6/2022 PJEH. [40]

⁴⁵ 6/2022 PJEH. [58]

⁴⁶ 6/2022 PJEH [59]

sem definiált – fogalmát, majd ezek alapján arra a következtetésre jutnak, hogy a követelés magában foglalja a keresettel érvényesített jogot és a kereseti kérelmet is.

Azonban a kisebbségi álláspont – meglátásom szerint érthető okokból – nem bocsátkozik abba, hogy esetleg maga tegyen kísérletet a követelés definíciójának megalkotására. Elképzelhetőnek tartom, hogy ezt a Kúria már túlságosan mély tudományos-dogmatikai elmerülésnek tartotta volna, mindenesetre izgalmas lett volna, ha ezt mégis megteszik. Ennek hiányában azonban én teszek kísérletet a jogszabályok, illetve a jogirodalom alapján a követelés fogalmának megalkotására.

A követelés fogalma a jogirodalomban *polgári jogi* szempontból nagyon keveset tárgyalt témakör. A *polgári jogi* szempontból kitétel kiemelése azért indokolt, mert pénzügyi jogi kontextusban a követelés fogalma ezzel szemben egy többet tárgyalt, szélesebben körülírt fogalomhalmaz – bár az is tény, hogy egyetlen általános követelés fogalmat sem leltem fel kutatásom során.

Jogszabályokat vizsgálva találhatunk egy követelés definíciót a 4/2013 (I.11.) Korm. rendelet az államháztartás számviteléről szóló kormányrendelet értelmező rendelkezései között,⁴⁷ mely a következőképpen szól: „*az a jogszabályból, jogerős bírói végzésből, ítéletből, végleges hatósági határozatból, szerződésből - ideértve a vásárolt és a térítés nélkül átvett követelést is - jogszerűen eredő fizetési igény, amelyet a kötelezett elismert és - ellenszolgáltatást is tartalmazó szerződés esetén - a másik fél már teljesített, ilyennek minősül a bevallás alapján megállapított közhatalmi bevételre irányuló, valamint az olyan követelés is, amelyet a kötelezett vitat, de jogszabály alapján azt a fellebbezésre vagy perindításra tekintet nélkül teljesítenie kell, továbbá az állami adó- és vámhatóság által beszedett közhatalmi bevételek esetén az állami adó- és vámhatóságnak bevallás nélkül megfizetett összeg elszámolása során előírt követelés.*”

Véleményem szerint a jogszabályban rögzített definíció végső soron nem juttat sokkal közelebb egy jól generalizált fogalom megalkotásához, támpontok alkotására mégis alkalmas. Ezen támpontok például, hogy min alapulhatnak követelések: jogszabály, jogerős bírósági döntés, végleges hatósági határozat, szerződés, bármilyen szolgáltatásért cserébe jogszerűen járó ellenszolgáltatás.

Felvetődhet, hogy esetlegesen az 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról és a felszámolási eljárásról – azaz a Csődtörvény – definiálja a követelést. Az

⁴⁷ 4/2013 (I.11.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés 6. pont

értelmező rendelkezések között csupán a függő követelés autentikus interpretációja jelenthetne némi reményt, ám ez sem visz közelebb a megoldáshoz, ugyanis a „követelés” szó szerepel mind a definiálandó fogalomban, mind az azt követő definícióban is.⁴⁸

További jogszabályi támasz lehet a számviteli törvényben rögzített definíció⁴⁹: „*a követelések azok a különféle szállítási, vállalkozási, szolgáltatási és egyéb szerződésekből jogszerűen eredő, pénzürtékben kifejezett fizetési igények, amelyek a vállalkozó által már teljesített, a másik fél által elfogadott, elismert termékértékesítéshez, szolgáltatás teljesítéséhez, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír, tulajdoni részesedést jelentő befektetés értékesítéséhez, kölcsönnyújtáshoz, előlegfizetéshez (beleértve az osztalékélelőleget is) kapcsolódnak, valamint a különféle egyéb követelések, ideértve a vásárolt követeléseket, a térítés nélkül és egyéb címen átvett követeléseket, a bíróság által jogerősen megítélt követeléseket is.*”⁵⁰

Bár ez a definíció bőségesen tartalmaz adójogi kifejezéseket, mégis alapozhatunk rá, a két jogszabályi meghatározást összefésülve már elégséges bázisunk van egy helytállónak tűnő fogalom megalkotásához. Szeretném rögzíteni, hogy jellegéből és megfogalmazásából adódóan nagyobb mértékben kívánok a számviteli törvényben rögzített értelmezésre hagyatkozni, a Kormányrendelet meghatározást inkább érdekesség gyanánt kívánom ismertetni a dolgozatban.

A definíciót meglátásom szerint úgy lehet a legjobban generalizálni, ha az alapját ekként fogalmazzuk meg: „szerződéses, vagy szerződésen kívüli jogviszonyból jogszerűen eredő”. Ezt követően a követelés típusát szükséges megfogni. A „pénzürtékben kifejezett fizetési igény” nagyon fontos, azonban polgári jogi szempontból ide vonható még a „magatartás tanúsításának” követelése, illetve értelemszerűen a Pp. keretei közt a „jog megállapítására” történő utalás. Megfontolandó, hogy mindezeket vonjuk össze egyetlen szókapcsolatba „szolgáltatás teljesítése” címen, ez azonban véleményem szerint túl generális, és a jogmegállapítás alárendelése nagyon komoly kihívást jelentene.

Ez alapján tehát a követelés *szerződéses, vagy szerződésen kívüli jogviszonyon alapuló és abból jogszerűen eredő, szolgáltatás teljesítésére, magatartás tanúsítására, jog megállapítására illetve egyéb, meghatározott pénzösszeg fizetésére irányuló igény.*

Felvethető a kérdés, hogy a „jogszerűen eredő” fordulat szükséges-e. Álláspontom szerint igen, hiszen amennyiben valamilyen igény nem jogszerű (akár a természete, akár a jogalapja folytán),

⁴⁸ Cstv. 3. § g) pont

⁴⁹ 2000. évi C. törvény a számvitelről, (1) bekezdés

⁵⁰ A témával behatóan foglalkozik CSÁSZÁRNÉ DR. BALOGH Dóra, Adó, 2019/8-9. [A behajthatatlan követelés a társasági adóban - Adó Online \(ado.hu\)](#) letöltés dátuma: 2024.05.25.

az jogszerűen nem is érvényesíthető. A jogon kívüli megoldásokra definícióm terjedelmét nem kívánom kiterjeszteni.

A követelés definícióját boncolgatva kikerülhetetlen fogalom az igény is. Az igény és a követelés szó a jogdogmatikában szinte elválaszthatatlanul közel áll egymáshoz (mely megállapítás a köznyelvre is igaz⁵¹), így meglátásom szerint a követelés definiálásához nélkülözhetetlen alkalmaznunk az igény fogalmát – és fordítva: az igény definiálása nem végezhető el a követelés használata nélkül. Gárdos István Szladits Károlyt idézve úgy fogalmaz, hogy az igény az igényelhető követelés, azaz az alanyi jog abban az állapotában, amelyben az más valakivel szemben bíróságon érvényesíthető.⁵² A követelés nem definiálható az igény nélkül; de az igény sem definiálható a követelés nélkül – ez a jogirodalomból éppen úgy kitűnik, mint a Magyar Nyelv Értelmező Kéziszótárából.

Egy pillantást vetve arra, hogy a Pp. hogyan használja a követelés és az igény definícióját, tehetünk egy helytállónak tűnő megállapítást. Megfigyelhető, hogy a Pp. a követelés szót többnyire azon esetekben használja a követelés definícióját, amikor az összecszerűen meghatározható; amikor pedig nem, akkor a normaszöveg inkább az igény terminust preferálja.⁵³ Az igény fogalma a követeléshez hasonlóan érdekes és izgalmas, azonban a témám megfelelő lehatárolására tekintettel jelen dolgozatban ennél mélyebben nem kívánok vele foglalkozni. A két fogalom összefonódását azonban annyit még rögzíteni kívánok, hogy még a Magyar Nyelv Értelmező Kéziszótára is. Az igény szó definíciójaként a szótár a következőt adja meg: Föltételezett jog, jogosultság, amelynek alapján valaki a maga részére kér, *követel* valamit, valamire számot tart. Továbbá: Valamely jog v. jogos szükséglet alapján támasztott *követelés*.

A követelés szó definíciójaként pedig: az, amit valaki, valami követel, ill. az az *igény*, amelyet valaki, valami ezzel érvényesíteni próbál (sürgető v. fenyegető, nyomatékos kívánság, kérés), valamint: az az összeg, amelyet a hitelező adósától *követel*(het).

Látható tehát, hogy a Magyar Nyelv Értelmező kéziszótára a két szót egymás definiálására használja: a követelésre az igényt, az igényre a követelést. Ez a nyelvtani összefonódás pedig hasonlóképpen megfigyelhető a jogdogmatikában is.

⁵¹ ld. Magyar nyelv értelmező szótára

⁵² GÁRDOS István: A kölcsönszerződésből fakadó követelések elévülésének kezdő időpontja, JK, 2014/9., 388.o.

⁵³ vö. Pp. 20. § (3) bekezdés a) pont és Pp. 21. § (1)

Nézőpontom szerint az alkotott követelés definíció egy jó kiindulópontja lehet a követelés definíciójának megalkotására. A fogalom megalkotásának kísérletét tudatosan gondolatébresztésnek, illetve diskurzus indításnak is szánom, abból a célból, hogy a magyar perjogi dogmatika tovább fejlődhessen.

7. Az elévülés és a többségi határozat

Sem a többségi, sem a kisebbségi vélemény nem világítja meg a kérdéskört az elévülés fényében, nevezetesen, hogy amennyiben a felperes csupán a fennálló követelésének egy részét érvényesíti, abban az esetben ez hogyan hat a követelés elévülésére. A problémához még közelebb lépve: a fennmaradó követelésrész elévülésére.

Az elévülés a követelések bírói úton való érvényesíthetőségét időben korlátozó jogintézmény. Általános szabályait a Polgári Törvénykönyv 6:21. §-a és 6:25. §-a közötti része rögzíti. A jogintézmény gyökerei már fellelhetők a római jogban is⁵⁴, a magyar jogtörténetben pedig már Werbőczy István Tripartituma is tartalmazza.⁵⁵

Az elévülés időtartamára főszabályként a Ptk. 5 éves időtartamot állapít meg, melytől a Ptk. megállapíthat eltérő szabályokat (ahogyan ezt teszi is például kártérítés egyes szabályainál). Kiemelten fontos, hogy az elévülést kizáró megállapodás semmis.⁵⁶

Az elévülés különlegessége, hogy mivel alapja anyagi jogi jellegű (hiszen szabályait anyagi jogi kódex tartalmazza), így bekövetkezte nem jár jogvesztéssel, vagyis az esedékes követelés – mint kötelem – fennmarad, csupán annak bírósági (hatósági) úton történő kikényszeríthetősége szűnik meg, szemben az eljárásjogi határidőkkel, melyek jogvesztéssel járnak, és a természetes kötelem sem marad meg.⁵⁷

További sajátossága az elévülésnek, hogy törvény rendelkezése alapján bírósági vagy hatósági eljárásban nem lehet hivatalból figyelembe venni, arra mindenképpen a félnek kell hivatkoznia az eljárásban ahhoz, hogy az esetleges hatása – mint anyagi jogi kifogás – érvényesülni tudjon.⁵⁸ Mindebből az is következik, hogy ennek alapján a bíróság természetesen nem is kell, hogy

⁵⁴ EMBER Alex: Az elévülés és a naturalis obligatio, Jura, 2016/1. 189. o

⁵⁵ U.o. 190. o.

⁵⁶ Ptk. 6:22. § (4)

⁵⁷ SZALMA József: Az elévülési határidő szabályainak jogi természete az európai és a magyar magánjogban, GI, 2023/1-2. 52. o.

⁵⁸ Ptk. 6:23. § (4)

ügyeljen erre hivatkozás nélkül, szemben az eljárásjogi határidőkkel, melyeket hivatalból figyelnie kell.⁵⁹

Kiemelendő továbbá a tulajdoni igények elévülésének kizártsága is a Ptk. 5:35. §-nak rendelkezése alapján. Ilyennek minősül általánosan nézve minden olyan igény, mely tulajdonjog védelmére irányul, így kiterjed az értelmezés a túlépítésre, a ráépítésre és a közös tulajdonnal összefüggő igényekre is.⁶⁰ A tulajdonjog bejegyzése iránti igény azonban elévülő kötelmi igény.⁶¹

Álláspontom szerint a Határozat kapcsán fel (kellene, hogy) merül(jön) a kérdés, hogy a részkövetelés érvényesítésére irányuló keresetindítás hogyan hat a követelés fennmaradó, tárgyi perben nem érintett részére, azonban a Határozat e kérdéskört teljes mértékben figyelmen kívül hagyja. Az „elévülés” szó 3 alkalommal fordul elő a Határozatban, ez azonban sajnálatos módon egyszer sem ilyen típusú vizsgálati kontextusban történik. Csekélyen más irányból megfogva a kérdést: *a részkövetelés tárgyában született jogerős döntés megszakítja-e az elévülést a nem érvényesített követelésrész vonatkozásában?*

Mivel a Határozat a jogerős döntések vonatkozásában született, így először is azt szükséges vizsgálni, hogy egy jogerős döntés hogyan hat a követelés elévülésére. A Ptk. 6:25. § (1) bekezdése tartalmazza az elévülést megszakító cselekményeket. Az előbb idézett jogszabályhely c) pontja értelmében ilyen, az elévülést megszakító cselekmény a követelés kötelezettel szembeni bírósági eljárásban történő érvényesítése, ha a bíróság az eljárást befejező jogerős érdemi határozatot hozott. Ennek kapcsán a Ptk. kommentár megjegyzi, hogy *„önmagában a bírósági igényérvényesítés, ha az nem jár az eljárás végig vitelével, s nem születik jogerős érdemi határozat az eljárás eredményeként, nem eredményezheti az elévülés megszakítását.”*⁶² Természetesen ezt követi is a bírósági gyakorlat, frissen, 2023. év július hónapjában közzétett BH 2023.7.186. számú döntés is e témakörben született (A követelés bírósági úton való érvényesítése mint elévülést megszakító jogi tény annak a követelésnek a vonatkozásában érvényesül, amely a keresetlevél kötelező tartalmi elemei közül a kereseti kérelem, az érvényesíteni kívánt jog és az annak alapjául szolgáló tények alapján beazonosítható. Kárkötelelem esetében ez azt jelenti, hogy az abból fakadó különböző kártérítési

⁵⁹ SZALMA József i.m. 53. o.

⁶⁰ ASBÓTH Orsolya: Az elévülés intézményéről a bírói gyakorlatban, JÁP, 2023/1. 147. o.

⁶¹ U. o. 147. o.

⁶² WELLMANN György (szerk.): Polgári jog I-IV. – Kommentár a gyakorlat számára, Hatodik kiadás

követelések közül csak a keresetben az említett módon meghatározott követelésekre nézve szakad meg az elévülés).

A követelésrész érvényesítése ugyanis természetesen eddig sem volt kizárt, eddig azonban nem volt szokás, a pert indító személyek az – okkal – bizonytalan bírói gyakorlat folytán nem szívesen kockáztattak. A Határozat alapján azonban így az elévülés is új összefüggésben merül fel.

Szubjektív álláspontom szerint a Ptk. az elévülés szabályainál egyértelmű azzal kapcsolatosan, hogy az elévülést a *teljes követeléshez* köti. Természetesen a jogosultnak lehetősége van (és kell is, hogy legyen, többek között a rendelkezési elvből is fakadóan, erről a kisebbségi álláspont is részletesen értekezik a Határozatban⁶³), úgy dönteni, hogy esedékes követelésének csupán egy részét kívánja érvényesíteni, de véleményem szerint ilyen esetben a követelés nem válik – nem válhat – ketté, tekintettel az érvényesített jog azonosságára, illetve az azt megalapozó, körül ölelő tények azonosságára (a felek azonosságát már nem is említve). Meglátásom szerint ilyen esetben az sem bír relevanciával, hogy maga a szolgáltatás osztható, vagy oszthatatlan-e – ez ugyanis dogmatikai szempontból nem azt jelenti, hogy felbontható-e több részre annak céljából, hogy több, egymástól független perben, részenként érvényesíthető-e a követelés.

Ebből kifolyólag tehát az a meglátásom, hogy a követelés egészben történő érvényesítése esetén a felvetett kérdés nem is merül fel, hiszen a követelésről való döntéssel eldől a követelés sorsa, az (teljesítés, vagy elutasítás etc.) megszűnik, így az elévülés sorsa sem kérdéses. A probléma akkor merül fel kiemelten, amikor a Határozat által is tárgyalt részkövetelés érvényesítéséről van szó: a részkövetelés tárgyában született jogerős döntés kihat-e az adott perben nem érvényesített követelésrészre.

A követelés tehát ugyanaz a követelés marad. Következésképpen, amennyiben a követelés tárgyában jogerős döntés születik, ez a jogerős döntés a teljes követelés tekintetében megszakítja az elévülést – ugyanis véleményem szerint ilyen szempontból nem releváns a követelés mértéke. Azzal ugyanis a fél szabadon rendelkezik, ellentétben a jogalappal, az érvényesített joggal, ami kvázi adott – a mérték „relativitásával (mérlegelhetőségével, eldönthetőségével)” ellentétben.

⁶³ 6/2022 PJEH [61]; Pp. 2. §

A fő kérdés valójában az, hogy a Ptk. dogmatikája szerinti teljes követelés elévülése és a Határozat részkövetelésének elévülése milyen viszonyban áll egymással. A részkövetelés tárgyában hozott jogerős ítélet Ptk. 6:25. § (1) c) pont szerinti rendelkezése alapján az elévülést – ahogyan korábban is említettem – a teljes követelés vonatkozásában szakítja meg. Az ítélet mégis részkövetelést tartalmaz. A 6:25. § (2) bekezdése rögzíti, hogy „az elévülés megszakításától vagy az elévülést megszakító eljárás jogerős befejezésétől az elévülés újból kezdődik”.

Nyelvtani értelmezést követően ebből akár arra is lehetséges következtetni, hogy az elévülés a nem érvényesített követelésrész vonatkozásában a Határozat értelmében újra kezdődik, a részkövetelés érvényesítése iránt indított eljárás jogerős befejezésétől. Ez azonban azt is jelentené, hogy a követelések elévülési szabálya tulajdonképpen kijátszható, hiszen részperек indításával, az elévülés folyamatos „visszaállításával” jelentősen meg lehetne nyújtani a követelések elévülési idejét.

Véleményem szerint mindez alapot ad annak az aggodalomnak, hogy a Határozat ajtót nyit a joggal való visszaélés egy formájának látszólag jogszerű gyakorlásának, hiszen a részperек indítása az elévülés vonatkozásában olyan eredményre vezethet, amely bizonyosan ellentétes az elévülés intézményének rendeltetésével, továbbá a Kúria Jogegységi Határozatra vonatkozó céljaival és megfontolásaival is.

Ennek nyomán viszont láthatóan egy nehezen eldönthető, bizonytalan jogi helyzet keletkezik. Amennyiben ugyanis a követelés vonatkozásában az elévülést a fentieknek megfelelően úgy értelmezzük, hogy az a teljes követelés elévülését szakítja meg, abban az esetben a fennmaradó követelésrész elévülése az érvényesített rész tárgyában hozott ítélettel megszakadna, majd újra kezdődne. Mindez a felperes döntésének következménye, mellyel ki tudja játszani az elévülési szabályokat, így sokkal tovább – arról nem is beszélve, hogy több eljárásban – tarthatja perес nyomás alatt követelésének kötelezettjét, az alperest.

Mindemellett azt is fontosnak tartom leszögezni, hogy véleményem szerint az lett volna a szerencsés, ha a Kúria kitér az elévülés kérdésére. Különösen várható lett volna ez a kisebbségi állásponт okfejtéseinek gyűjűjében, hiszen nyomós érv lehetett volna az elévüléssel való visszaélés legalizálása miatti aggodalom felvetése a részűkről.

8. A rendelkezési elv és a perkoncentráció a jogegységi határozat tükrében

A Határozat mindkét álláspontja említést tesz saját érvrendszerük vonatkozásában a rendelkezési jog gyakorlásáról. A többségi álláspont szerint rendelkezési jogának gyakorlásával a felperes maga választja meg, hogy milyen jogát kívánja érvényesíteni, erre építi a kereseti kérelmét és a bíróságtól kért jogvédelem mértékét, terjedelmét. Így a bíróság a kérelemről dönt, tehát a bíróság a felperes által kért jogvédelemig van felhatalmazva arra, hogy a felek jogviszonyába beavatkozzon – értelemszerűen kiegészítve az alperes által előadott védekezéssel és tényekkel. A bíróság pedig köteles is kimeríteni a kereseti kérelmet.⁶⁴ Az érvelés szempontjából néhány lépést tovább lépve ebből vezetik le, hogy a bíróság a kereseti kérelemről hoz döntést, ez a döntés pedig az ítélet, melyhez – ahogyan azt már én is több alkalommal jelen dolgozatban, mint álláspont ismertetés rögzítettem – az anyagi jogerő fűződik.

A rendelkezési jog markánsabban a kisebbségi álláspontban jelenik meg, ahol az e véleményt képviselő bírák kérdésekre kívánnak rávilágítani és aggodalmakat fejeznek ki. A kisebbségi álláspont is rögzíti, hogy a felek döntenek el, élnek-e a törvény által biztosított jogaikkal, ha azonban jogaik gyakorlása mellett döntenek, akkor ennek módja a Pp. szabályrendszere alapján már korlátozott.⁶⁵ Érvelésük lényege úgy foglalható össze, hogy az anyagi jogerő többségi álláspont által rögzített értelmezése, amely nem zárja ki a felek részenkénti, újabb perekben való érvényesítését, *nem felel meg a rendelkezési elv eljárásjogi korlátozott jellegének*. Ilyen korlátokként említik a perfelvételi nyilatkozatok megtételének és megváltoztatásának szabályozását, a kereset- és ellenkérelem változtatás szabályozását, a határidőt, az engedélyhez vagy felhíváshoz kötött jognyilatkozatokat és a hatálytalanság jogkövetkezményeit.⁶⁶ A fejezet további részében a kisebbségi álláspont által felvetett kérdéseket és problémák vizsgálatát kívánom elvégezni, először a rendelkezési elvet, majd a perkoncentráció elvét górcső alá véve.

A rendelkezési elv a Pp. alapelveként a polgári eljárás egyik legjelentősebb elve. Ezen elv értelmében a felek szabadon rendelkezhetnek a perbe vitt jogaikkal⁶⁷, és a bíróság a felek által előterjesztett kérelmekhez, és az általuk megtett jognyilatkozatokhoz kötve van.⁶⁸ A történeti

⁶⁴ 6/2022. PJEH. [37]

⁶⁵ 6/2022. PJEH. [61]

⁶⁶ U.o.

⁶⁷ Pp. 2. § (1) bekezdés

⁶⁸ Pp. 2. § (2) bekezdés

előzményekre⁶⁹ röviden kitérve, a rendelkezési elv a konkrét meg nem nevezettség ellenére Plósz-féle Pp.-ben is megnyilvánult, rögzítette ugyanis, hogy „a marasztalás a kérelmen túl nem terjedhet. Ez a szabály a kamatra, gyümölcsre és más mellékkövetelésre is alkalmazandó”.⁷⁰

A rendelkezési elv koncepciója szorosan összefügg a Ptk. emberképével is. Az anyagi jogi kódex ugyanis előtérbe helyezte az önálló, autonóm, döntéseiért felelősséggel tartozó jogalany emberképét, melyből egyenesen következik a tudatos, felelősségteljes, felkészült és nem utolsó sorban szakszerű igényérvényesítés követelménye is. E szemléletet pedig a Pp. jogérvényesítésre vonatkozó szemlélete tökéletesen leképezi.⁷¹ A digitalizáció folyamatos fejlődésével a rendelkezési elv várhatóan a következő időszakban egyre inkább még a jelenleginél is jelentősebb teret fog nyerni a polgári eljárásokban.⁷²

Ezen elv értelmében a fél anyagi és eljárási jogaival szabadon rendelkezik, így minden jogalany saját szabadságában áll anyagi jogainak eljárásbeli érvényesítése, a bírósági út igénybevétele, illetve egyéb peres vagy nemperes eljárás kezdeményezése. A rendelkezési jog az alkotmányos önrendelkezési jog egyik polgári eljárásjogi nyúlványa.⁷³ E jog a többi szabadságjoghoz hasonlóan kétoldalú – tehát magában foglalja annak szabadságát is, hogy jogával ne éljen, és az általa kért jogvédelmet (jogvédelem terjedelmét) a fél szabadon választhatja meg. E szabadság azonban nem jelenti egyben azt is, hogy a rendelkezési jog gyakorlásának nincsenek korlátai. A felek szabadságát egyensúlyba kell hozni, mely egyensúlyt jogszabályok teremtik meg az eljárási szabályok, az eljárási cselekmények formája, a határidők meghatározásával.⁷⁴ Mindemellett is azonban attól függetlenül, hogy a felek között fennálló jogviszony peres útra tér, a felek magánjogi autonómiája nem csorbul, a felek maradnak az ügyük urai.⁷⁵ A polgári per a felperes rendelkezési alapján indul, főszabály szerint a bizonyításra is a felek indítványa alapján kerülhet sor, a per egész folyamata a felek rendelkezése alapján zajlik (ld. pl. eljárás

⁶⁹ A rendelkezési elvről történetileg is részletesen lásd: Dr. Mészáros Pál Emil A polgári jog és a polgári eljárásjog alapelveinek kapcsolódása illetve azok alkalmazása a polgári peres és nemperes eljárásokban, doktori értekezés, 2021., 41-43. o.

⁷⁰ MOLNÁR Tamás: Az új polgári perrendtartás alapelveinek értékelése, a perjogi kodifikáció hatása a polgári eljárás sajátos alapelveire, KK, 2017/6. 18. o.

⁷¹ PIBULA László: A veszélyhelyzeti kamatmaximum kihívása a rendelkezési elv tükrében, GJ, 2023./4. 4. o.

⁷² NÉMETH Csaba: A digitális bírósági tárgyalások eljárásjogi és alkotmányjogi vonatkozásai a polgári peres eljárásokban. Javaslatok a digitális bírósági tárgyalások bevezetésére Magyarországon, MJ, 2021/2., 76. o.

⁷³ MOLNÁR Tamás: i.m. 16. o.

⁷⁴ T/11900 számú törvényjavaslat indokolással, 241-242. o. <https://www.parlament.hu/irom40/11900/11900.pdf> letöltés dátuma: 2024.05.27.

⁷⁵ WALLACHER Lajos: Az osztott perszerkezet bevezetésének közvetett hatásai az új polgári perrendtartásban, JK, 2017/12., 534. o.

megszüntetése, tárgyalás megtartásának szabályai stb.)⁷⁶ – értelemszerűen a már említett korlátozásokkal.

A rendelkezési elv (rendelkezési jog) összefoglaló jelleggel álláspontom szerint azt jelenti, hogy a felek a saját anyagi és eljárási jogaikkal szabadon rendelkeznek – a Pp. által megszabott keretek közt. Ennek fényében elgondolkodtatónak tartom a kisebbségi álláspont azon felvetését, mely szerint amennyiben a felperes tudatosan részkövetelés érvényesítése mellett dönt, akkor az ő döntésének következménye, hogy a bíróság milyen érvényesíteni kívánt jogról hoz döntést, és milyen összegben. A határozat rendelkező része véleményem szerint átgondolásra érdemes, különösen a Pp. eljárási korlátozásainak fényében, melynek egyik további fontos eleme a perkoncentráció elve.

A Pp. – a Plósz-féle Pp. egységes tárgyalási rendszerével szemben – osztott perszerkezetet vezetett be, amely azt jelenti, hogy a polgári eljárás nem egységes szerkezetű, hanem perfelvételi szakra, és érdemi tárgyalási szakra oszlik. A perfelvételi szak lényege, hogy a jogvita tartalma és keretei lehetőleg véglegesen meghatározásra kerüljenek. Ennek eszközei különböző preklúziók.⁷⁷ A preklúziók e célt szolgálják, a felek a preklúziós szabályok betartása esetén a perfelvétel lezárultát követően már csupán nagyon szűk körben, kivételesen jogosultak megváltoztatni tényállításaikat, jogállításaikat és bizonyítási indítványait.⁷⁸ A preklúzió tehát olyan időbeli korlát, amely a támadás és a védekezés eszközeinek korlátozásával, kizárásával ösztönzi a feleket arra, hogy a jogvita és álláspontjainak megfelelő meghatározásához szükséges nyilatkozataikat és bizonyítási indítványait minél hamarabb, de legkésőbb a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig megtegyék.⁷⁹

Ezen preklúziós szabályok tehát a perkoncentráció érvényesítésére szolgálnak. A perkoncentráció elvének értelmében a bíróságnak és a feleknek törekedniük kell arra, hogy az ítélet meghozatalához szükséges valamennyi tény és bizonyíték olyan időpontban álljon rendelkezésre, hogy a jogvita lehetőség szerint egy tárgyaláson elbírálható legyen.⁸⁰ Másképpen fogalmazva, ezen elv azt a célt szolgálja, hogy az ítélet meghozatalához szükséges

⁷⁶ NÉMETH Csaba: im. 78. o.

⁷⁷ A teljesség igénye nélkül, például: Pp. 203. § (1); Pp. 183. § (5); Pp. 183. § (6); Pp. 183. § (4); Pp. 194. § (2); Pp. 183. § (5);

⁷⁸ FERENCZY Áron: A közbenső ítélet, mint percezúra, KK, 2020/3. 72. o.

⁷⁹ HERÉDI Erika: A preklúzió jelentősége a megújult polgári perben, JK, 2018/3., 117. o.

⁸⁰ Pp. 3. §

valamennyi tény és bizonyíték a lehető legkorábban rendelkezésre álljon, vagyis a jogvita anyagi jogi és eljárásjogi keretei minél korábban rögzüljenek.⁸¹

Csupán említés szinten szeretnék kitérni egy, a 2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló törvény (a továbbiakban: Bszi.) alapelvei között található rendelkezésre. Ennek értelmében a bíróságok a vitássá tett vagy megsértett jogról, az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről, a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról - törvényben szabályozott eljárás során - *véglegesen* döntenek.⁸² A véglegesség véleményem szerint jól rímel a Pp. perkoncentrációs törekvésekre – avagy a jogalkotási kronológiára tekintettel talán inkább a Pp. rímel a Bszi. hivatkozott rendelkezésére.

Mindezek alapján a perkoncentráció célja világos: a polgári per legyen minél gyorsabb, minél hatékonyabb. Amennyiben a felek ezt akadályozzák (akadályozni kívánják), azt a Pp. szankcionálja. A cél a polgári perré alakuló jogviták lehető leggyorsabb, leghatékonyabb rendezése, mely a perkoncentráció elvéből és a belőle fakadó, és hozzá kapcsolódó szabályokból eklaktánsan kikristályosodik. A perkoncentrációt érvényesíteni kívánó, bemutatott és hivatkozott jogszabályi rendelkezések meglátásom szerint abba az irányba mutatnak, hogy a Pp. célja minden, a törvény hatálya alá tartozó jogvita lehető leggyorsabb, leghatékonyabb, elintézése (ez *expressis verbis* meg is jelenik a Pp. 3. §-ban), amely szemlélettel a többségi határozat szembe menni látszik.

9. A kisebbségi álláspont megállapítási perekkel kapcsolatos aggodalma

A kisebbségi álláspont a felvetett – számos – aggálya között rögzíti, hogy meglátásuk szerint a részkövetelés érvényesítése, bár formáját tekintve nem ütközik a megállapítási kereseti kérelem korlátaiba, formálisan és célját tekintve valójában megállapítási kereseti kérelemként funkcionál.⁸³

A megállapítási keresetnek alapvetően két fajtája létezik. A pozitív megállapítási keresettel a felperes valamilyen anyagi jogi jog vagy jogviszony fennállásának megállapítását kéri a bíróságtól, a negatív megállapítási keresettel pedig a fenn nem állásának megállapítását kéri. A Pp. két konjunktív feltétel fennállása esetén teszi lehetővé⁸⁴ a megállapítási kereset

⁸¹ KÁRÁSZ Marcell: A Kúria tisztességes eljáráshoz való jog és a perkoncentráció elvének kapcsolatával foglalkozott végzésében, MJ, 2024/1. 44. o.

⁸² Bszi. 2. § (1) bekezdés

⁸³ 6/2022. PJEH. [62]

⁸⁴ Gfv.30226/2020/12.

előterjesztését. Első feltétel, hogy a megállapítás a felperes jogainak az alperessel szemben való megóvása érdekében szükséges, a második pedig, hogy a jogviszony természeténél fogva, vagy a kötelezettség lejáratának hiányában vagy valamely más okból marasztalás nem kérhető. E feltételek vizsgálatát a Pp. a bíróság hivatalbóli kötelezettségeként rögzíti.⁸⁵ A megállapítási keresetnek pontosan tehát pontosan az a célja, hogy a bíróság tisztázza a jogviszony – vagy a jog – fennállásának, avagy fenn nem állásának kérdését.⁸⁶

Látható, megállapítási kereset tartalmát tekintve szűkebb a marasztalási keresetnél, ugyanis ezekben a perekben az eljárás célja a jogviszony fennállásának vagy fenn nem állásának tisztázása. Amennyiben bármilyen formában van helye marasztalásnak, úgy a felperes nem terjeszthet elő megállapítási keresetet.⁸⁷ A megállapítási per rendelkeznek érdekes aspektusokkal a felszámolási eljárással összefüggésben is, erre azonban jelen dolgozatomban a téma megfelelő lehatárolásának érdekében nem kívánok elmélyedni.⁸⁸

A kisebbségi álláspont szerint amennyiben a felperes az őt megillető egész követelés helyett követelésrész iránt indít pert, akkor a pusztán látszólagosan egy marasztalási kereset, funkcióját tekintve ilyen esetben egy megállapítási keresettel állunk szemben. Úgy látják, hogy a Pp. éppen az ilyen típusú, visszaélésszerűnek tűnő joggyakorlás elkerülése végett engedi meg egyes követelések esetén a kereseti kérelem összegének felemelését a per folyamán esedékessé vált részletekre,⁸⁹ másrészt le nem járt követelésre is marasztalási kereset előterjesztését⁹⁰. Véleményem szerint a Pp. 221. § (1) bekezdésének rendelkezéseiből is világosan kiolvasható a perkoncentráció elvének érvényesítésére való törekvés elősegítése. Meglátásom szerint ezek a rendelkezések éppen a nyilatkozatok megtételét hivatottak egyszerűsíteni („az ellenfél hozzájárulása és e törvényben meghatározott feltételek nélkül írásban vagy tárgyaláson szóban bármikor”), racionalizálni, széles mozgásteret hagyva a feleknek, mind a követelés összezszerűsége, az anyagi jogi kifogások, a bizonyítási indítványok, valamint a jogi érvelés megváltoztatása terén. Érdekesség gyanánt e helyütt szeretnék visszautalni a Plósz-féle Pp. indoklására, mely kifejezett célként rögzítette, hogy nem kíván teret adni a követelések szándékos, részletekben történő érvényesítésének.

⁸⁵ Pp. 172. § (3) bekezdés

⁸⁶ BH 2022.10.270.

⁸⁷ Kiss Szilvia: Megállapítási és marasztalási perek összehasonlítása, megállapítási keresetek speciális feltételei, DJM, 2014/1-2.

⁸⁸ Id. bővebben: DR. BREHÓSZKI Márta: A társaság „leplének lerántása” felszámolási eljárásban, megállapítási per v. csődbűncselekmény, MJ, 2008/4. 226-237. o.

⁸⁹ Pp. 221. § (1) bekezdés

⁹⁰ Pp. 172. § (2)

Mindennek fényében véleményem szerint amennyiben a fél valamilyen más okból – de fontos, hogy önhibáján kívül – nem hivatkozott valamilyen tényre, akkor rendelkezésre áll a perújítás intézménye, és lehetősége van utóper indítására is, ahogyan ezt a kisebbségi álláspont is felveti.⁹¹ E körben megfontolandónak tartom a kisebbségi álláspont azon felvetését, hogy a követelések részenként történő érvényesítésének megengedése kiüresítheti a perújítási szabályokat.⁹² Ennek megengedésével véleményem szerint felvethető, hogy a Pp. 394. § (1) bekezdésében rögzített önhiba hiányának követelménye a gyakorlatban elenyészhessen. Az mindenesetre nyilvánvalóan látszik a Pp. 393.§ a) pontja, valamint a 394. § (1) bekezdése alapján, hogy a Pp. az anyagi jogerőt a felek által előadott tényekre is kiterjeszti – hiszen az ezekben bekövetkező változás esetén az anyagi jogerő az idézett jogszabályhelyek által körülírt módon feltörhető.

10. A Pp. hatásköri szabályainak lehetséges kijátszása a Jogegységi Határozat alapján

A kisebbségi álláspont felhívja a figyelmet a Pp. által lefektetett hatásköri szabályok⁹³ kijátszásának lehetőségére⁹⁴ a többségi határozatra hivatkozással. A Pp. miniszteri indokolásából kitűnik, hogy a jogalkotó célja egyrészt egy egységes, professzionális törvényszéki perrend megalkotása, másrészt az eltérésekre csak konkrét meghatározottság mellett lehetőséget adó járásbíróági eljárási rend kialakítása is volt.⁹⁵ Amögött, hogy törvényszék lett az általános hatáskörű elsőfokú bíróság, szakmai szempontok is állnak, nevezetesen, hogy a törvényszékek mellett működnek a kollégiumok, amelyek a joggyakorlat szakmai koordináló fórumai.⁹⁶

A követelésrész összecszerűségét tekintve a legrelevánsabb hatásköri szabály, hogy a járásbíróóság hatáskörébe tartoznak azok a vagyoni jogi perek, amelyek tárgyának értéke a harmincmillió forintot nem haladja meg (vagy amelyekben a vagyoni jogon alapuló igény összege nem meghatározható).⁹⁷

Ennek fényében a kisebbségben lévő bírák által felvetett aggály világos: a követelésrész részekben történő érvényesítésének megengedésével lehetőség nyílik például arra, hogy egy 45

⁹¹ 6/2022. PJEH. [62]

⁹² 6/2022. PJEH. [63]

⁹³ Pp. 20. §

⁹⁴ 6/2022. PJEH. [64]

⁹⁵ T/11900. számú törvényjavaslat a polgári perrendtartásról, Részletes indokolás, 250. o.

⁹⁶ U.o.

⁹⁷ Pp. 20. § (3) bekezdés a) pont

millió forintos követelést a felperes 10 millió forint értékben elsőre bíróságon, a fennmaradó 35 millió forintba vonatkozóan pedig egy bíróság előtt érvényesítse.

Ezzel a hatásköri szabályok kijátszásának veszélye valószínű, akár a jogérvényesítésre vonatkozó jogokkal való visszaélés lehetősége is felvetődhet – bár ez talán kizárható a jogegységi határozatra történő hivatkozással (ami egyébként az összes kisebbségi álláspont által felvetett aggodalomra, kérdésre is igaz lehet, legalábbis a *gyakorlatban*). A több per pedig világosan szembe megy a korábbiakban már részletesen vizsgált perkoncentráció elvének érvényesítése iránti igénnyel is.⁹⁸

11. Egy lehetséges gyakorlati példa

Dolgozatom végéhez közeledve, vizsgálatom összefoglalása, valamint a kisebbségi álláspont és jómagam által felvetett kérdések gyakorlati megmutatkozásának szimulálására végig kívánom venni egy általam kreált, teljes egészében fiktív, mégis elképzelhető jogeseten keresztül, milyen hatásokat gyakorolhat a Határozat egy konkrét perre, amennyiben a felperes erre hivatkozva tanúsítja a Kúria által a Határozatban megengedett perjogi magatartást.

Jogesetemben a jogvita alanya két magánszemély. Az egyszerűség kedvéért a jogvita tárgyát egy pénzkölcsön képezi. Hitelező és Adós kölcsönszerződést kötöttek, mely alapján a Hitelező 45 millió HUF kölcsönt adott az Adósnak azzal, hogy meghatározott időn belül azt köteles visszafizetni, 10 éves futamidő alatt, havi részletekben, 6 %-os mértékű éves kamattal. A szerződés megkötését követően Hitelező a kölcsön teljes összegét az Adós rendelkezésére bocsátja.

Jogviszonyuk első egy évében az Adós a szerződésnek megfelelően, megfelelő összegekben és időközönként törleszti szerződéses tartozását a Hitelezőnek. Ez azonban egy idő után megváltozik, az Adósnak pénzügyi nehézségei adódnak, ezen felül emberi viszonya is megromlik a Hitelezővel, így hát úgy dönt, nem fizet tovább Hitelezőjének, újdonsült haragosának.

Hitelező több alkalommal is felszólítja az Adóst, hogy folytassa a teljesítést, amennyiben pedig ezt nem teszi, fel fogja mondani a szerződést, mely felmondásnak legfontosabb jogkövetkezménye, hogy a fennálló, több, mint 40 millió HUF összegű tartozása a

⁹⁸ E helyütt kívánok visszaautalni dolgozatom egy korábbi pontjára, ahol rámutattam, hogy a Plósz-féle Pp. pontosan a hatásköri szabályok kijátszásának megtiltása érdekében nem tartotta kívánatosnak azt, hogy a felperes az őt megillető követelést részletekben érvényesítse.

felmondással, egyösszegben, egyszerre esedékessé válik. Adós továbbra sem teljesít. Hitelező úgy dönt, hogy polgári peres úton érvényesíti az Adóssal szemben fennálló követelését.

A felperes dönthet: egyösszegben érvényesíti a 40 millió HUF összegben fennálló követelését, vagy azt részletekben teszi, ahogyan azt a 6/2022-es számú Polgári Jogegységi Határozat megengedi. Egyösszegű követelésérvényesítés esetén a 40 millió HUF összegű felperesi követelés a Pp. 20. § (3) a) pontja alapján törvényszéki hatáskörbe tartozna, azonban természetesen – a Határozatra tekintet nélkül, a részletesen vizsgált rendelkezési elvre tekintettel – dönthet úgy, hogy alacsonyabb összegre tekintettel.

Amennyiben a pertárgyértéket 3 millió forintban határozza meg, az Itv.⁹⁹ 42. § (1) a) pontja alapján ennek 6 %-a, ami jelen esetben 180 000 HUF. Amennyiben azt feltételezzük, hogy a teljes követelését ilyen alacsonyabb összegekben érvényesíti, több, mint egy tucat pert kell indítania, melyek illetéke összesen közel kettő és fél millió forintba rúg. Amennyiben a teljes, 40 millió HUF összegű követelése iránt indít pert, nagyságrendileg hasonlóan alakul az illeték sorsa. E helyen szükséges azt is kiemelni, hogy az Itv. meghatározza az illeték maximumát is, melyre tekintettel szintén jobban megéri a követelést egyben érvényesíteni. Az tehát megállapítható, hogy az illetékszabást egy ilyen esetben nem befolyásolja számottevően a követelés felbontása – éppen emiatt döntöttem úgy, hogy ebből a megvilágításból nem vizsgáltam érdemben a határozatot.

A valódi kérdések azonban nem is ebből az irányból vetődnek fel. A Határozat egyértelműen azt eredményezheti, hogy azok az ügyek, amelyek eddig res iudicataként nem kerülhettek – részkövetelés múltbeli érvényesítése okán – újból bíróság elé, most peresíthetővé válnak, továbbá, a jövőben induló pereknél a res iudicata hatás már nem lesz gátló tényező.

Jogesetbeli felperes ügy tarthatja szándékosan kvázi folyamatosan „peres nyomás alatt” az alperest, hogy ez joggal való visszaélésnek minősülne. Ez kétségtelenül nem egyeztethető össze a jogállamiság elvével, egy jogállamban ugyanis nem szabad, hogy lehetséges legyen az, hogy a polgári per megindításának lehetőségét a jogalanyok egymással szemben a nyomásgyakorlás eszközeként használják.

A bírósági statisztikák alapján járásbíróságon a jogesetbelihez hasonló perek átlagos hossza 238 nap, ugyanebben az ügytípusban törvényszéken 115 nap.¹⁰⁰ Látható tehát, hogy törvényszéken

⁹⁹ 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről

¹⁰⁰ A kalkulációkat a birosag.hu eljárás időtartam kalkulátora alapján végeztem. Vizsgált járásbíróságok: Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság, Bajai Járásbíróság, Győri Járásbíróság. Vizsgált törvényszékek: Fővárosi

általánosságban gyorsabban zajlanak a perek, a szándékos járásbíróóság előtt történő perlés tehát a bizonytalan jogi helyzet elhúzódásához vezethet – arról nem is beszélve, hogy Törvényszék előtt általánosságban hozzávetőleg 8 hónap alatt le tud zajlani egy ilyen eljárás, legalábbis, ami az elsőfokú eljárásokat illeti.

A Határozat alkalmazása által felvethető, perek elhúzódására vonatkozó kérdés még nyomatékossabbá válik, ha azt vizsgáljuk, hogy a járásbíróóság előtt indított eljárások – melyek szintén csak az elsőfokot jelentik e kalkulációban –, időtartama összeadódik, összességében akár tízszer hosszabb időtartamot eredményezve.

Amennyiben a felperes nem bizonyos a pernyertességben, azonban ebben bízva dönt az alacsonyabb összegű pertárgyértéken való perindítás mellett – adott esetben éppen arra spekulálva, hogy pervesztesség esetén ne legyen a teljes összeg *res iudicata* (mely eset elvi lehetőségét egyébként a Határozat álláspontom szerint kizárja) – akkor megvalósulni látszik az az aggodalom, melyet a dolgozat megállapítási perekkel kapcsolatos fejezetében felvettem. Ebben az esetben ugyanis a felperes tulajdonképpen tesztelni akarja, hogy a bíróság hogyan vélekedik a lényegi jogkérdésről a jogvita kapcsán, és ha a döntés számára kedvező, akkor újra pert indít, a Határozatra hivatkozással. Erre korábban a jogirodalom is felhívta a figyelmet egy, a többségi határozattal lényegében azonos álláspontra helyezkedő BH kapcsán.¹⁰¹

Mindezek felül pedig megvalósulni látszik a Pp. perkoncentrációs szemléletének háttérbe szorulása is, e szemlélet érvényesülésének akadályozása, a helyzet ugyanis világos: minél kevesebb helyett több per indulhat a Határozat alapján, mely nagyobb terhelést helyezhet a bíróságokra, és az egyébként is több eljárás ideje is még tovább hosszabbodhat a nagyobb ügyteher miatt.

Törvényszék, Debreceni Törvényszék, Szombathelyi Törvényszék. A vizsgálat dátuma: 2024. 05. 19., vizsgált ügycsoport: forint alapú kölcsön, hitel, lízingdíj megfizetése
<https://e-ugyintezes.birosag.hu/eljaras-idotartam-kalkulator> letöltés dátuma: 2024.05.27.

¹⁰¹ NOVÁK Zoltán Sebestyén: Kétélű kard? A *res iudicata* joghatása részkövetelés érvényesítése esetén, GJ, 2017/5., 19. o.

12. Összegzés, de lege ferenda javaslatok

Dolgozatom célja a 6/2022-es számú Polgári Jogegységi Határozat széleskörű vizsgálata volt. E vizsgálat fókuszát az érvényesített jogra, a követelés dogmatikájára, anyagi jogi oldalon továbbá az elévülés, illetve a (többszöveges) kisebbségi álláspont által felvetett eljárásjogi aggályokra kívántam helyezni. Fontosnak tartottam, hogy a Határozat rendelkező részét, amennyire csak lehetséges, vizsgáljam a magyar perjogi hagyományok tükrében, melynek során a Plósz féle Pp. vonatkozó rendelkezéseit vettem górcső alá. Ennek eredményeként összefoglaló jelleggel az mondható ki, hogy a Plósz-féle Pp. – bár a normaszöveg ezt nem mondta ki – az indokolás alapján világosan nem tartotta megengedhetőnek a követelésrész szándékosan részletekben történő érvényesítését.

Meg kívánom állapítani, hogy a Határozat rendelkező része véleményem szerint anyagi jogi oldalról megállíthatja a helyét. A többségi álláspont indokolása anyagi jogilag megfelelően alátámasztja a rendelkező részt. Fontosnak tartom azt is kiemelni, hogy a kisebbségi álláspont ezt illető érvei, amelyek az érvényesített jog oszthatóságát illetik, meglátásom szerint nem elégségesek. Azt pedig még fontosabb kiemelni, hogy a fő aggályokat a kisebbségi álláspont (és jómagam sem) anyagi az anyagi jogi érvelés felől közelítve látja, hanem az eljárásjogi kérdéseket látják veszélyesebbnek. Ezek mellett is azonban fenn kívánom tartani, hogy a többségi határozat az elévülés vonatkozásában anyagi jogi oldalról is hagy maga olyan természetű aggasztó ürt, mely hiátus mielőbb orvosolandó volna.

A felvetett kérdéseket, kinyitott ajtókat, veszélyeket álláspontom szerint mind a hatásköri szabályok, mind a megállapítási kereset, továbbá a Pp. alapelveinek szemüvegén keresztül vizsgálva arra a megállapításra juthatunk, hogy az anyagi jogi elismerhetőségen túl, a Pp. jelenlegi szemléletével nehezen egyeztethető össze a Határozat gyakorlati alkalmazása. Túltekintve az anyagi jogi megengedhetőségen, a Határozatra történő hivatkozás a Pp. garanciális szabályainak kijátszására ad lehetőséget, mely végső soron a jogbiztonság, a jogállamiság elvének sérelméhez vezethet, mely helyzet előidézése a Kúriának teljesen nyilvánvalóan nem lehetett célja. Ez a megállapítás összhangban áll a Határozatra dolgozatom kéziratának lezárásáig érkezett jogirodalmi reakciókkal is.¹⁰² Ezentúl megállapítható, hogy hasonló aggályok felvetődése már korábban is jelen volt a jogirodalomban, amikor a problémakör vizsgálat tárgyává vált.¹⁰³ Ezek a vizsgálatok döntően szintén az eljárásjogi

¹⁰² Id. pl. LESZKOVEN László: A követelésrész érvényesítése és az anyagi jogerőhatás kapcsolata: megjegyzések egy jogegységi határozat margójára, GJ, 2023/11-12., 3-8. o.

¹⁰³ Id. a Novák Zoltán Sebestyén korábban idézett cikkét.

alapelvek érvényesülése fényében fogalmaztak meg aggodalmakat a Határozat által is képviselt megengedő értelmezés vonatkozásában.

Ezen aggályok orvoslása álláspontom szerint jogszabálmódosítással, a Pp. alapelvi átstrukturálásával lenne lehetséges, mely azonban egyrészt jelentős visszalépést jelenthetne a magyar perjogban, másrészt az előbb említett alapjogi garanciák sérelme nélkül nem is volna kivitelezhető, tehát jelenleg ennek nem tűnik úgy, hogy lehetne realitása.¹⁰⁴

Másik oldalról lehetséges, hogy a kérdés egyszer az Alkotmánybíróság elé kerül majd, az Abtv.¹⁰⁵ 37. § (2) bekezdése értelmében ugyanis az alkotmánybíróság utólagos normakontroll eljárásban, bírói kezdeményezés alapján folytatott egyedi normakontroll eljárásban, alkotmányjogi panasz alapján, vagy nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata során felülvizsgálja a közjogi szervezetszabályozó eszközöknek, valamint a jogegységi határozatoknak az Alaptörvénnyel, illetve nemzetközi szerződéssel való összhangját.

Ennek alapján tehát elképzelhető, hogy a jövőben egy ponton, amikor történetesen egy polgári perben esetleg egy felperes a Határozatra hivatkozva indít újabb pert ugyanazon követelés nem érvényesített része iránt, a kérdés az Alkotmánybíróság elé kerül, így a testületnek lehetősége lesz az anyagi jogi és eljárásjogi érveket is mérlegre tenni és dönteni arról, hogy a hatályos magyar normarendszerrel mennyiben (vagy mennyiben nem) egyeztethető össze a Határozat, és akár dönthet úgy is, hogy a 6/2022-es számú Polgári Jogegységi Határozatnak az eljárásjogi aggályok fényében nincs helye a jogrendszerben. Ez – bár nem gyakori – nem példátlan a magyar jogtörténetben, ugyanis az Alkotmánybíróság már hozott ilyen döntést, amikor a 42/2005 (XI. 14.) AB határozatával megsemmisítette a 3/2004. BJE büntető jogegységi határozatot.¹⁰⁶

Dolgozatomat abban a reményben készítettem el, hogy az erről való közös gondolkodást előmozdítva magam is hozzájárulhatok ahhoz, hogy Magyarország közelíthessen a jogilag lehető legbiztonságosabb jogállam eszményképezéhez.

¹⁰⁴ Parlagi Máttyás: "A kapcsolódások könyve" és a Kúria új jogegységi határozata, JK, 2023/3., 150. o.

¹⁰⁵ 2011. évi CLI. tv. az Alkotmánybíróságról

¹⁰⁶ KARSAI Dániel: A jogegységi határozatok alkotmányossági vizsgálata, Fundamentum, 2006. 1. szám. 103-110. o.

<https://drkarsai.hu/fajl/jogegysegi-hatarozatok-felulvizsgalata.pdf> (letöltés dátuma: 2024.05.27.)

Irodalomjegyzék

Szakirodalom

1. ASBÓTH Orsolya: Az elévülés intézményéről a bírói gyakorlatban, JÁP, 2023/1. 147. o.
2. BRAUN Péter: A kettős érvényesíteni kívánt jog a polgári perben, JK, 2021/3. 113. o.
3. BREHÓSZKI Márta: A társaság „leplének lerántása” felszámolási eljárásban, megállapítási per v. csődbűncselekmény, MJ, 2008/4. 226-237. o.
4. CSÁSZÁRNÉ DR. BALOGH Dóra, Adó, 2019/8-9. A behajthatatlan követelés a társasági adóban - Adó Online (ado.hu) letöltés dátuma (2024.05.25.)
5. FERENCZY Áron: A közbenső ítélet, mint percezúra, KK, 2020/3. 72. o.
6. GÁRDOS István: A kölcsönszerződésből fakadó követelések elévülésének kezdő időpontja, JK, 2014/9., 388.o.
7. HERÉDI Erika: A preklúzió jelentősége a megújult polgári perben, JK, 2018/3., 117. o.
8. KÁRÁSZ Marcell: A Kúria tisztességes eljáráshoz való jog és a perkoncentráció elvének kapcsolatával foglalkozott végzésében, MJ, 2024/1. 44. o.
9. KARSAI Dániel: A jogegységi határozatok alkotmányossági vizsgálata, Fundamentum, 2006. 1. szám. 103-110. o. <https://drkarsai.hu/fajl/jogegysegi-hatarozatok-felulvizsgalata.pdf> (letöltés dátuma: 2024.05.27.)
10. KENGYEL Miklós: A magyar polgári perjog száz éve - az 1911. évi polgári perrendtartás*, MJ, 2011/6., 321-322. o.
11. KISS Szilvia: Megállapítási és marasztalási perek összehasonlítása, megállapítási keresetek speciális feltételei, DJM, 2014/1-2.
12. LESZKOVEN László: A követelésrész érvényesítése és az anyagi jogerőhatás kapcsolata: megjegyzések egy jogegységi határozat margójára, GJ, 2023/11-12., 3-8. o.
13. LUGOSI József: A keresettel érvényesített jog, MJ, 2018/3., 148. o.
14. MÉSZÁROS Pál Emil A polgári jog és a polgári eljárásjog alapelveinek kapcsolódása illetve azok alkalmazása a polgári peres és nemperes eljárásokban, doktori értekezés, 2021., 41-43. o.

15. MOLNÁR Tamás: Az új polgári perrendtartás alapelveinek értékelése, a perjogi kodifikáció hatása a polgári eljárás sajátos alapelveire, KK, 2017/6. 18. o.
16. NAGY Álmos Lukács: Az anyagi jogerőhatás terjedelme, MJ, 2023/9., 546-548. o.
17. NÉMETH Csaba: A digitális bírósági tárgyalások eljárásjogi és alkotmányjogi vonatkozásai a polgári peres eljárásokban. Javaslatok a digitális bírósági tárgyalások bevezetésére Magyarországon, MJ, 2021/2., 76. o.
18. NOVÁK Zoltán Sebestyén: Kétélű kard? A res iudicata joghatása részkövetelés érvényesítése esetén, GJ, 2017/5., 19. o.
19. PARLAGI Mátyás: "A kapcsolódások könyve" és a Kúria új jogegységi határozata, JK, 2023/3., 150. o.
20. PARLAGI Mátyás: Az érvényesíteni kívánt jog elbírálása, különös figyelemmel a Polgári Perrendtartás alapelveire, MJ, 2013/4. 225. o
21. PETRIK Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog I-II. – új Pp. – Kommentár a gyakorlat számára
22. PIBULA László: A veszélyhelyzeti kamatmaximum kihívása a rendelkezési elv tükrében, GJ, 2023/4. 4. o.
23. SIMON Károly László: A Perfüggőség az átdolgozott Brüsszel I. rendeletben, KD, 2016/9. 1105. o.
24. WALLACHER Lajos: Az osztott perszerkezet bevezetésének közvetett hatásai az új polgári perrendtartásban, JK, 2017/12., 534. o.
25. WELLMANN György (szerk.): Polgári jog I-IV. – Kommentár a gyakorlat számára, Hatodik kiadás

Jogforrások

1. 6/2022-es számú Polgári Jogegység Határozat
2. 1911. évi I. törvénycikk
3. 1911. évi I. törvénycikk indokolása a polgári perrendtartásról
4. 2016. évi CXXX. törvény a Polgári Perrendtartásról
5. T/11900 számú törvényjavaslat indokolással
6. 4/2013 (I.11.) Korm. rendelet az államháztartás számviteléről

7. 2000. évi C. törvény a számvitelről
8. 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról
9. 2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról
10. 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről
11. 2011. évi CLI. tv. az Alkotmánybíróságról

Bíróági határozatok

1. Gfv.30226/2020/12.
2. BH 2022.10.270